

**Збірник наукових матеріалів
XL Міжнародної науково-практичної
інтернет - конференції
*el-conf.com.ua***

«СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ В НАУЦІ»

10 лютого 2020 року

Частина 5

м. Вінниця

Стратегічні пріоритети в науці, XL Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. – м. Вінниця, 10 лютого 2020 року. – Ч. 5, с. 92.

Збірник тез доповідей укладено за матеріалами доповідей XL Міжнародної науково-практичної інтернет - конференції «Стратегічні пріоритети в науці», 10 лютого 2020 року, які оприлюднені на інтернет-сторінці el-conf.com.ua

Адреса оргкомітету:
21018, Україна, м. Вінниця, а/с 5088
e-mail: el-conf@ukr.net

Оргкомітет інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники, наукові керівники.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерела є обов'язковим.

ЗМІСТ

Історичні науки

<i>Гал Одел Федорівна</i> ПРО НАДИКТУВАНЬ ПІСЕНЬ ТА ЇЇ ТЕКСТИ У СЕЛІ ШАЛАНКИ.....	5
<i>Кундуш К.О.</i> ХОРОВА ТВОРЧИСТЬ ВІКТОРА МАТЮКА У КОНТЕКСТІ ТРАДИЦІЙ ПЕРЕМИСЬКОЇ КОМПОЗИТОРСЬКОЇ ШКОЛИ.....	10
<i>Мавдюк М. Р.</i> РОЛЬ РАЇНИ МОГИЛЯНКИ КНЯГИНИ ВИШНЕВЕЦЬКОЇ В УКРАЇНСЬКІЙ ОСВІТІ ТА КУЛЬТУРІ	14
<i>Міненко Д. В.</i> ОРІЛЬСЬКА ПАЛАНКА ВІЙСЬКА ЗАПОРОЗЬКОГО ТА ЇЇ КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНА СПАДЩИНА НА ЛОЗІВЩИНІ	17
<i>Щербина С.І., Васильченко В.О.</i> ІВАН ФРАНКО – ЗАВЗЯТИЙ ГАЛИЦЬКИЙ ЕКОНОМІСТ.....	20

Педагогічні науки

<i>Рогова М.О., Сенчишина Д.Д.</i> ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПІД ЧАС АСИСТЕНТСЬКОЇ ПРАКТИКИ....	24
<i>Рудська М.Р.</i> ГУМАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЗА ДОПОМОГОЮ ПЕДАГОГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ	30
<i>Сірант В., Підлісний В., Семенов О.</i> АНАЛІЗ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ АГРОІНЖЕНЕРІВ В УМОВАХ МАГІСТРАТУРИ	33
<i>Чиркіна С.В., Матінова А.М., Подзірей Л.М.</i> ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНЕ ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ТВОРЧИХ КОЛЕКТИВАХ	38
<i>Шарак Т.П.</i> КРЕАТИВНА ОСВІТА ДЛЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ОСОБЛИВОСТІ В УМОВАХ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	42
<i>Щербакова І.М., Савінкіна В.В.</i> КОМУНІКАТИВНА ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВА ЯКІСТЬ МАЙБУТНІХ КОРЕКЦІЙНИХ ПЕДАГОГІВ.....	46

Філологічні науки

<i>Білякович Л.Г., Колчанова А.В.</i> ЗНАЧЕННЯ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОГО АНАЛІЗУ СОМАТИЧНИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	48
<i>Vasylyna K., Baklytska M.</i> STRUCTURAL PECULIARITIES OF SCREEN-PLAYS BASED ON LITERARY TEXTS	50
<i>Добрица А.В.</i> ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ БАВАРСЬКОГО ДІАЛЕКТУ	54
<i>Загурська Г.В.</i> ІТЕРНЕТ ЯК ДЖЕРЕЛО ПОПОВНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	58
<i>Казновецька І.М.</i> ПЕРЕКЛАД АВТОРСЬКИХ ОНІМІВ В МУЛЬТ-СЕРІАЛАХ ЖАНРУ ФЕНТЕЗІ.....	65
<i>Пирожок А.О.</i> «ВІДТВОРЕННЯ ФІЛОСОФСЬКИХ ТЕКСТІВ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ Х. АРЕНДТ ТА ЇХ ПЕРЕКЛАДІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ).....	70
<i>Сальна Ю.В.</i> СЕМАНТИЧНО-КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПРОСТІР ПОВІСТІ М. В. ГОГОЛЯ «ПОРТРЕТ»	73
<i>Смоляк Г.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТА НА ЗАНЯТТЯХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	77
<i>Станіславчик Ю.І.</i> ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ ОКАЗІОНАЛІЗМІВ В МУЛЬТСЕРІАЛАХ	81
<i>Харченко О.В.</i> ЛІТЕРАТУРНА ЖУРНАЛІСТИКА. АНГЛОМОВНИЙ КОНТЕНТ. РІЗНОВИДИ ВСТУПУ	86

ПРО НАДИКТУВАНЬ ПІСЕНЬ ТА ЇЇ ТЕКСТИ У СЕЛІ ШАЛАНКИ

Гал Одел Федорівна
Закарпатський Угорський Інститут
ім. Ференца Ракоці II.
м. Берегово, Україна
Докторська школа історії та етнографії,
Університет Дебрецена, аспірант

До Другої світової війни школярі (диктори) угорською мовою в реформованих селах диктували псалми. Молнар Амбруш писав про це явище як звичку у дослідженні, опублікованому в 1999 році.¹ Його написання стосується надиктувань пісень реформаторської церкви у Великій Доброні, але це було характерно для кількох угорців, які проживають на Закарпатті. У селі Шаланки Угочського району, в якому я навчалася, також було притаманне надиктання у зв'язку з церковними подіями. Тексти надиктували з рукописів.

В останні десятиліття анексії району до Радянського Союзу відтворити пісенні книги було майже неможливо. Відсутність друкованого матеріалу змусила членів громади виготовляти рукописи. Крім того, недостатня грамотність та читання призвели до надиктування. З цього випливає, що для цього були потрібні письмові книги та буклети, які в більшості випадків були доступні лише самому диктатору.²

Звичай надиктування, написання рукопису був властивий не лише у Шаланках. Під час богослужінь та інших церковних подій диктори колись співали пісні одна за одною, яку потім співала громада.³ У нашому курсі була використана попередньо прочитана форма, тобто диктор трохи заспівав рядки. У випадку з угорцями Чанго також існує попередньо співана версія диктанту⁴.

¹[Molnár, 1990]

²[Zán Gál, 2011]

³[Móricz, 1993]

⁴[Jáki, 1995-1996, 429-433]

Декламована форма пісень у Шаланках практикувалася і в Надьчеді⁵. Характерною особливістю поселення є те, що вони пізніше співали з друкованої пісенної книги після надиктування.

Він був відомий лише як диктор і кантор у нашому селі⁶; Він був тим, хто починав співати, щоб члени громади могли співати за ним.

Головним випадками були храмові події, богослужіння та поминки та похорони. Він був окремим співаком для поминок та похорону⁷. Для цього були підготовлені окремі рукописи.

Рукопис носить назву «*Книга написання для похоронних церемоній*». Він містить змішані пісні, які слід продиктувати під час похорону⁸. Джерело пісень, записаних у збірці, невідоме. Це реформовані народні пісні. Починаючи з середньовіччя, література згадує про існування народів, але Реформація набула свого справжнього статусу в 16 столітті.⁹

У нашому селі досі починають поховання у дворі власного будинку. Раніше чоловіки в основному брали участь на поминаннях, коли кантор та допоміжний диктор диктували з уже згаданої колекції рукописів.

Кантор завжди мусив підлаштовуватися під те, хто помер. Вони співали окремі пісні на похоронах дзвонаря чи церковного старости, іншу на похоронах пастора чи на похоронах молодого хлопця чи дівчини. Це було знаком поваги до них.

У населеному пункті є кілька примірників «*Книга написання для похоронних церемоній*». Поки що я знайшла чотири зошити. Рукопис містить лише пісні, пов'язані з похоронною церемонією. Нічого із цього не можна знайти в сьогоднішніх чи старих пісенниках. Тільки деякі пісні можуть мати звичну мелодію.

⁵[Sápy, 2000]

⁶[György Horváth – Lajos, 1998]

⁷[Bálint, 1938]

⁸[Zán Gál, 2011]

⁹[Katona-Rajeczky, 1980]

Першим рукописом володів Ференц Галл, який написаний у 1883-84 рр. На першій сторінці ви знайдете найважливіші записи ретельно намальованими літерами: функцію книги, ім'я власника та дату запису. На наступній сторінці ми можемо прочитати пісні I етапу.

Зошит, створений у 1906 р., був власністю Йожефа Орбана, колишнього жителя Шаланків. На першій сторінці зошита можна знайти ім'я власника, дата створення копії. На другій сторінці ми знаходимо пісні першого етапу.

Обидві книги мають зношений вигляд. Їх часто використовували, оскільки вони були єдиними.

Третій рукопис датується 1971-73 роками, його записав Золтан Зан, колишній житель Шаланків. Вже є так зване «пояснення», яке інформує співаків та дикторів, які користуються зошитом.

*У цій книзі зібрані всі пісні,
які виконуються на похоронних церемоніях.*

*Ними повинен керувати співак,
щоб зрозуміти мелодію.*

Четвертий рукопис також був написаний Золтаном Заном у 1981 році,

Усі чотири зошити мають однакову структуру з точки зору поділу пісні. Книги мертвих розділені на десять розділів. Прощальні пісні групуються навколо різних вікових груп, у деяких (рідкісних) випадках, що стосуються причини смерті, іноді до звання померлих (церковного).

У більш новій рукописі цей поділ називається так званим «в кінці» книги. Він також організовує "табло". Розділи такі:

- *Розділ 1 Над немовлятами*
- *Розділ 2 етап Над дітьми*
- *Розділ 3 Над молоддю*
- *Розділ 4 Над людьми середнього віку*
- *Розділ 5 Над турботами*
- *Розділ 6 Звичайні пісні на поминках*
- *Розділ 7 Поминальні пісні*

- Розділи 8 та 9 Для різних випадків або для осіб з особливими умовами

- Розділ 10 Пісні на різні випадки

У чотирьох рукописах пісні найчастіше збігаються, що є свідченням того, що одна копіюється з іншої. Для деяких текстів різниця ледь помітна. Орфографічні помилки зустрічаються у багатьох місцях, але стилістична цінність пісень не зменшується. Щоб проілюструвати подібність, я склала таблицю початкових рядків пісень першого етапу так:

Центральна ідея пісень - це відмирання, яке часто виражається природним образом. Людське існування, яке нагадує стадії розвитку рослин та циклічний характер природи, є у багатьох піснях, найчастіше в текстах пісень про смерті немовлят чи неповнолітніх.

"Весела весна мого марного життя ..." (пісня 2)

"Осіннє літо ..." (пісня 96)

"Як троянда, пошкоджена теплим вітром ..." (пісня 5)

"До прекрасного віку слабкої квітки ..." (пісня 25)

Найпоширенішим із згаданих рослин є символ квітки, символ походження Всесвіту, і троянди часто використовуються серед квітів¹⁰. Троянда також є символом відродження¹¹, символом любові та поваги, але часто символізує молоде життя. Ось чому це часто зустрічається в текстах, які співають при смерті неповнолітніх. Як і бутон, який є символом оновлення життя, він є символом дитини¹², і в перенесеному сенсі може бути символом надії.

Для лірики характерна розрада. Однак у рядках, які слід співати над неповнолітніми, з'являються слова декламації.

Традицію диктанту по-різному розглядають реформаторські жителі Шаланків. Думки розділені. Деякі люди вважають, що це гарна ідея впроваджувати інновації та одночасно виштовхувати надиктування із храму. Інші ж хочуть зберегти традиції, а точніше зберегти надиктування у первісному вигляді.

[¹⁰Hoppál, Jankovics, Nagy, Szemadám, 1997, 235]

[¹¹Hoppál, Jankovics, Nagy, Szemadám, 1997, 183]

[¹²Hoppál, Jankovics, Nagy, Szemadám, 1997, 37]

Висновки

У цьому дослідженні я хотіла звернути увагу на звичай співу, який був частиною наших реформованих угорців та частиною реформованої релігії. Рукописи містять не лише тексти, а й давньоугорські народні мелодії. Більше століття, а то й більше, громада зберігала свої пісні, мелодії. Ми не знаємо, як повернути звичай, але ми можемо зробити так, щоб він не був забутий. Дійсно, давню співочу традицію треба знайомити не лише з молодими, а й з кваліфікованими! У своєму дослідженні Амбруш Молнар цитував слова Ласло Раваша, який одного разу закликав дотримуватися наступного та зазначив: "Необхідно зберегти основні твори угорської реформованої народної теології".¹³

Література:

1. Bálint Sándor 1938, *Népünk ünnepei. Az egyházi év néprajza*, a Szent István-társulat kiadása, Budapest
2. Gál Adél 2017, Kéziratos imádságos füzetek Salánkról. In: *Vallásos kultúra és életmód a Kárpát-medencében 10*. Laczkó Dezső Múzeum, Veszprém, 882-908.
3. György Horváth László – Lajos Mihály 1998, *A Hömlöc lábánál. Falumonográfia. Salánk, Feketpatak és Verbőc történetéből*, Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 122-127.
4. Hoppál Mihály, Jankovics Marcell, Nagy András, Szemadám György 1997, *Jelképtár*, Helikon Kiadó
5. JÁKI Sándor Teodóz 1995-1996, Ősi és modern, In: Déri Balázs szerk. *Magyar egyházzene III*. Budapest, 429-433.
6. Katona Imre – Rajeczky Benjamin 1980, Népének. In: Ortutay Gyula szerk. *Magyar Néprajzi Lexikon K-Né*, Akadémiai Kiadó, Budapest
7. Molnár Ambrus 2001, Egyházi és vallásos élet, „diktálás”, „éneklők” Nagydobronyban. In: S. Lackovits Emőke és Mészáros Veronika szerk.: *Népi vallásosság a Kárpát-medencében 5*. Veszprém

¹³[Molnár, 2001]

8. Móricz Kálmán 1993, *Nagydobrony*, szerk.: Balla D. Károly, Hatodik Síp Alapítvány, 208-216.

9. SÁPY Szilvia 2000, „Diktálás énekek” Vámosoroszi temetkezési hagyományában. In: *Ethnica CXI*, Budapest, 157-176. p.

10. Zán Gál Adél 2011, Az énekdiktálás hagyománya Salánkon, in: *Ethnica*, XIII/3, 58-59.

Історичні науки

ХОРОВА ТВОРЧІСТЬ ВІКТОРА МАТЮКА У КОНТЕКСТІ ТРАДИЦІЙ ПЕРЕМИСЬКОЇ КОМПОЗИТОРСЬКОЇ ШКОЛИ

Кундуш К.О.

студентка

теоретико-композиторського факультету

Львівська національна музична

академія імені Миколи Лисенка

м. Львів, Україна

Віктор Григорович Матюк – один з видатних діячів Перемиської композиторської школи другого покоління. Поруч з іншими українськими митцями він прагнув подолати аматорські музичні традиції, поширені на галицьких теренах у ХІХ ст., підвищити рівень освітнього та культурного життя в Україні.

Віктору Матюку належать досягнення у сферах публіцистичної, громадської, педагогічної, музикознавчої і, зокрема, композиторської діяльності. Його творча спадщина є доволі різножанровою (близько 50-ти солоспівів, кантати, хорів та театральні твори, обробки народних пісень). Основними напрямками творчої діяльності В. Матюка були сольна пісня та композиції для хору.

Хорова творчість В. Матюка найширше демонструє його стильові особливості. Найяскравіші риси свого творчого обдарування композитор втілював у першому в українській музичній культурі репертуарному збірнику чоловічих хорів «Боян». Перебуваючи на парохії у с. Маковисько, Віктор Матюк зібрав та

обробив для чотириголосного чоловічого складу мелодії народних пісень, які у 1884 р. видав власним коштом у Лейпцизі поруч із своїми оригінальними творами та композиціями інших представників Перемиської школи.

Збірник «Боян» складається з двох частин, у першій з яких вміщені гармонізації «старогалицьких» пісень, у другій – авторські хори В. Матюка, М. Вербицького, І. Лаврівського та С. Воробкевича. Більшість з усіх хорових пісень, що входять до збірки, написана на слова українських поетів (І. Гулашевича, Т. Падури, М. Шашкевича, В. Масляка, Б. Кирчіва).

Усі хорові композиції у «Бояні» поділяють на дві групи: патріотичного та ліричного характеру. Серед патріотичних пісень виділяємо окремі тематичні напрямки, зокрема, патріотичні звернення до рідної пісні («До Руської пісні»), оспівування українських історичних постатей («Болеслав Кривоустий»), прославні патріотичні пісні («Де є Руська отчизна»), патріотично-ностальгічні спогади про Батьківщину («Туга за Батьківщиною»), пісні-гімни («Мир вам, браття») та ін. Серед пісень ліричного змісту відзначаємо лірико-пейзажні («Під осінь»), лірико-жартівливі («Чом так скрито»), лірико-побутові («Ой, піду я до млина») та інші пісні.

Більшість хорових пісень написана у простій двочастинній формі («За тої гори високої», «Як ніч мя покриє», «Мир вам, браття», «Ой піду я до млина», «Крилець», «Весною»). Окрім того, у «Бояні» вміщені одночастинні хорові композиції («Ревуха», «Ніхто не винен», «Весною»), а також кілька пісень, що написані у складній тричастинній формі («До Руської пісні», «Нещасний»).

Обробляючи народну пісню, В. Матюк прагнув зберегти її природню красу, не переобтяживши складними музичними прийомами. Для цього він намагався використати найпростішу палітру виражальних засобів: тональності до трьох ключових знаків, класичні акорди терцієвої будови, гомофонно-гармонічну фактуру.

Логіка гармонічного розвитку базується на тоніко-домінантових співвідношеннях, нескладних модуляційних переходах у тональності першого ступеня спорідненості. У більшості випадків композитор дотримується законів

класичної гармонії, однак в окремих зразках він допускає відхід від правил (перехрещення голосів) з метою досягнення плавного голосоведення («Туга за Батьківщиною», «Ой у лузі»).

В оригінальних хорах, що входять до складу збірника («До Руської пісні», «Чом так скрито», «Болеслав Кривоустий», «Крилець», «Під осінь», «Нещасний») Віктор Матюк продемонстрував ширше коло музичних виражальних засобів.

У дівочій пісеньці «Чом так скрито» композитор вдало змальовує образ закоханої сором'язливої дівчини. Для цього він створює виразну мелодію з використанням висхідних секстових інтонацій, грайливих форшлагів, хроматичних ходів. У хоровій пісні «Нещасний» В. Матюк тонко розкриває трагічний внутрішній конфлікт людини. Це – своєрідна психологічна драма, у якій композитор передає різні емоційні стани головного героя за допомогою інтонаційних та динамічних контрастів.

Не менш цікавими є ностальгічно-мрійливі образи у хоровій пісні «Під осінь». У цьому полотні досить проста ритмічна організація компенсується значною кількістю відхилень, а також еліптичними зворотами. У другій частині пісні «Крилець» композитор також використовує ряд відхилень, які у поєднанні з примхливою ритмікою (пунктирний ритм, тріолі) утворюють образ закоханого у природу рідного краю головного героя.

В переважній більшості композитор тонко відчуває і передає поетичний зміст пісень. Зустрічаються поодинокі випадки недостатньої відповідності музики та поетичного тексту. Так, у пісні «Весною» світла елегантна мелодія, що написана у мазурковому метро-ритмі іде в розріз із тужливими спогадами головного героя у поетичній лінії твору. У хоровому полотні «За тої гори високої» статичне повторення тонічних та доміантових тонів у басовій партії наповнюють музику піднесеним переможним настроєм, що також не відповідає поезії: трагічній історії кохання.

Часто хорові обробки Матюка на нові тексти співзвучні з відомими народними піснями. Так, пісня «Що ж я буду бідний діяв» повторює мелодію

українського романсу «Їхав козак за Дунай». Ще один зразок – використання у другому реченні хорової пісні Матюка «Ой у лузі» інтонацій української народної пісні «Засвіт встали козаченки», які досить вдало поєднуються з центральним образом козака.

Отже, основною рисою музичної мови В. Матюка у хорових творах є простота. Обробляючи народні пісні, композитор продемонстрував вміння нескладними засобами акордики, фактури, гармонії підкреслити їх природню красу. Натомість у власних хорових полотнах Віктор Матюк використовує ширшу палітру виражальних засобів, виявляючи самотні риси власного композиторського мислення.

Література:

1. Бабинець Н. Камерно-вокальні твори композиторів Галиччини ХІХ ст. для концертмейстерських класів. Львів, 2005. 156 с.
2. Витвицький В. Віктор Матюк. *В. Витвицький. Музикознавчі праці. Публіцистика.* Львів, 2003. С. 42-45.
3. Кияновська Л. Галицька музична культура ХІХ-ХХ с. Чернівці: Книги-ХХІ, 2007. 420 с.
4. Кияновська Л. Музичне мистецтво України у ХІХ ст. Тернопіль, 2002. 148 с.
5. Кияновська Л. Українська музична культура. Тернопіль, 2000. С. 62-63.
6. Михальчишин Я. Композитор В. Матюк. *Я. Михальчишин. З музикою крізь життя.* Львів, 1992. С. 181-183.
7. Якуб'як Я. Композиційний рівень. Тональні структури. Зміщення змістових акцентів у поезії під впливом музичних засобів. *Я. Якуб'як. Микола Лисенко і Станіслав Людкевич.* Львів, 203. С. 195-215.

РОЛЬ РАЇНИ МОГИЛЯНКИ КНЯГИНИ ВИШНЕВЕЦЬКОЇ В УКРАЇНСЬКІЙ ОСВІТІ ТА КУЛЬТУРІ

Мавдюк М. Р.,

молодший науковий співробітник

Вишнівецького відділу

Національного заповідника «Замки Тернопілля»,

сmt. Вишнівець, Україна

Для України на кінець XVI – першу половину XVII ст. припадає бурхливий сплеск культурно-національного піднесення. Важливим здобутком цього періоду стало усвідомлення населенням українських земель власних історичних традицій [1, с. 22].

На авансцену культурницького життя України вийшла когорта опікунів та меценатів української культури, які власним інтелектом і власними коштами сприяли відродженню церкви та піднесенню рівня освіти у школах. Серед інтелектуальної еліти тих часів слід згадати не лише постаті та діяльність сильної статі українського суспільства, але й багатьох жінок-благодійниць.

Серед галереї українських жінок-благодійниць першої половини XVII ст. Раїна Могиляка княгиня Вишневецька займає непересічне місце. Яскрава особистість, вона увійшла в історію української православної церкви на зламі XVI–XVII ст. як одна з її найбільших добродійниць і захисників. Український історик Левицький О. І. відносить Раїну Вишневецьку до славетних жінок свого часу, це глибока набожність, твердість віри та непорушна відданість їй до кінця життя.

Біографічних відомостей про Раїну Могилянку збереглося відносно небагато. Вона народилася близько 1589 р. в сім'ї молдавського господаря Єремії Могили. Раїна була двоюрідною сестрою київського митрополита Петра Могили, дружиною князя Михайла Вишневецького, матір'ю князя Яреми Вишневецького, бабцею польського короля Міхала-Томаша Вишневецького.

Дитинство Раїни пройшло на українських землях у маєтності Устя поблизу Снятина. У 1603 р. одружилася з Михайлом Вишневецьким і внесла

великий посаг маєтностями та готівкою у нову родину. Шлюб уклали в місті Сучаві. В 1605 р. князь відписав своїй дружині віно на суму 50 тис. злотих, а згодом і дарчу на суму 100 тис. злотих, що на той час було значною сумою. Подружжя володіли численними маєтками. Тільки задніпрянські лівобережні володіння Михайла Вишневецького тягнулися широкою смугою через теперішні Сумську, Полтавську, Черкаську та частину Чернігівської областей. Від гирла Сули і майже до Конотопа. Ці безмежні володіння, які так і називалися – “Вишневещина”, були здобуті головним чином ще наприкінці XVI ст. батьком Михайла Михайловича, Михайлом Олександровичем, старостою черкаським і канівським [2, с. 21].

Раїні Могилянці як одній із найбагатших жінок свого часу в Речі Посполитій судилася важка доля та коротке життя. Після смерті чоловіка, який помер близько 1616 р. не виходить вдруге заміж, а присвячує своє життя вихованню малолітнього сина і крихітної дочки. На плечі жінки випало непросте завдання управління великим маєтковим господарством, а ще відбиватися від впливових сусідів і родичів, що зазіхали на землі Вишневецького князівства. За наказом короля Сигізмунда III Вази вдову князя Михайла Вишневецького Раїну, її малих дітей Ярему й Анну було засуджено до вигнання. Княгиня Раїна проживала з дітьми у Вишнівці, там померла наприкінці 1619 р., і була похована у родовій крипті Вишневецької Вознесенської церкви.

Раїна Могилянська княгиня Вишневецька була інтелігентною, добре освіченою, займалася меценатством, захищала інтереси православної церкви, сприяла розвитку освіти та культури на українських землях. Ще в 1609 р. за 10 тис. злотих вона викупила у приватну власність маєтність Рахманів, сьогодні приміська зона м. Шумська, й організувала там друкарню, де 12 березня 1619 р. було віддруковано знамените “Евангелие учительное або казанія на неделия през рок и на праздники господские и нарочитих святых угодников Божих” з поясненнями Кирила Ставровецького –Транквіліона [3, с. 39].

Свою благодійну діяльність Раїна зосередила на розширенні мережі та підтримці саме монастирів, як єдиних центрів освіти і культури України за

часів її поневолення Польщею. Княгиня Раїна Могилянська є одним з найзначніших українських фундаторів того часу. Першим серед фундованих нею монастирів був Густинський. У 1614 р. на прохання Ісаї Копинського, вона разом із чоловіком надала йому земельні володіння. Через деякий час було створено ще два скити від Густинського монастиря – Ладинський (1616-1928 рр.) та Мгарський (Лубенський) (1619 р.). До того ж ці надання були нею суттєво розширені, що в подальшому й дозволило звести Мгарський і Ладинський монастирі замість скитів.

Згадувані монастирі відігравали визначну роль у духовному житті України, підносили культуру народу, давали йому освіту. Так при Густинському Прилуцькому монастирі свого часу діяла початкова школа, при Ладинському Покровському – школа-майстерня вишивки та гаптування, згодом жіноче училище, при Мгарському Лубенському монастирі – функціонувала школа псалмовщиків [4, с. 43].

Коротке ж яскраве життя княгині Вишневецької є прикладом усталеності моральних цінностей серед представників української родової знаті XVII ст. Раїна Могилянська княгиня Вишневецька належить до грона тих небагатьох, що зробили вагомий вклад в розвиток науки та культури України.

Література:

1. Кривоший О. Участь жінок у формуванні державотворчих традицій українського народу за козацької доби. - Збірник праць «Етнічна історія народів Європи». С.22
2. Шиян Л. М. Вишневець та князі Корибути-Вишневецькі / Л. М. Шиян. – Тернопіль, 2006.
3. Запаско Я. Пам'ятки книжного мистецтва. Каталог стародруків, виданий в Україні / Я. Запаско, Я. Ісаєвич. – Львів: Вища школа, 1981. – Кн. 1. – С. 39.
4. Ільченко О. Ю. Благодійна діяльність жінок в освіті України. // Рідні джерела. – 2003. - № 2. – С. 41 – 43.

ОРІЛЬСЬКА ПАЛАНКА ВІЙСЬКА ЗАПОРОЗЬКОГО ТА ЇЇ КУЛЬТУРНО-
ІСТОРИЧНА СПАДЩИНА НА ЛОЗІВЩИНІ

*Міненко Д. В.,
викладач історії Лозівської філії
Харківського державного
автомобільно-дорожнього коледжу
м. Лозова, Харківська область, Україна*

В наш час активно посилюється інтерес до минулого України, особливо до козацького періоду. Донедавна слідів козацьких поселень на теренах Лозівщини не було відомо, що досить дивно, оскільки частина сучасного Лозівського району входила з сер. 18 ст. до Орільської паланки Нової Січі[1.,ст.298.]. Це були не порожні, а навпаки, густо залюднені землі.

Паланка — адміністративно-територіальна одиниця у період існування Нової Січі (1734-75 роки), у центрі якої була власне паланка — слобода з невеликим укріпленням і козацькою залогою. Виникнення паланок було зумовлене збільшенням населення на Запоріжжі й ускладненням, у зв'язку з цим, функцій управління та суду. Кожна паланка мала полковника (паланкового), осавула, писаря, 3 пани і 3 підпанки. Кожний полковник мав ознаку влади — пірнач, який носив завжди за поясом, корогву малу (значок), яку носив в час урочистостей перед ним хорунжий, і також печатку.

Через швидке збільшення кількості населення Самарської паланки у 1766 році з неї була виділена Орільська паланка. До складу її складу входили землі які розташовувалася між річками Орілью й Самарою, у східній частині майбутніх Новомосковського й західній Павлоградського повітів. Орільська паланка поруч із Кодацькою, Протовчанською і Самарською паланками, належала до "внутрішніх", найосвоєніших областей Вольностей Війська Запорозького низового. Її господарською спеціалізацією було землеробство та скотарство, зокрема розведення коней. Активно втягувалась Орільська паланка

і в торгіві відносини. Виділяли її серед інших паланок також значні лісові масиви, охороні яких Кіш Запорозької Січі надавав великої уваги [2., ст.196.].

Свідчень присутності поселень козацького періоду на території нинішньої Лозівщини небагато, але спробуємо їх проаналізувати.

Співробітниками Лозівського краєзнавчого музею проводились археологічні розвідки з метою знаходження підйомного матеріалу 18 ст. на території району. За кількістю знахідок даного періоду можна виокремити с. Миколаївка. Село Миколаївка знаходиться на правому березі річки Мала Тернівка в південно-західній частині Лозівського району неподалік з межею Юріївського району Дніпропетровської області[3., ст.3.].

Нажаль, культурний шар 18 століття на території сучасної Миколаївки не зберігся в непорушному стані, що утруднює точне датування знахідок. Тому, в подальшому, датуватися вони будуть за аналогіями. Більшість знахідок зібрано на городах місцевих жителів, в південно-західній частині села, на правому березі річки Мала Тернівка.

Звичайно, найбільш датовані речі - це монети. В різний час у Миколаївці було знайдено місцевими жителями кілька монет початку-середини 18 ст. Найбільш рання з них - срібна копійка-лусочка Петра I, що датується кінцем 17- початком 18 ст. Знайдено також кілька монет часів Ганни Іоанівни – полушки 1732, 1735, 1738 років, а також монети Єлизавети Петрівни – дві деньги 1749 року та 5 копійок 1761 року. А також відомо про знахідки монет часів Катерини Другої.

Найбільша кількість знахідок – це фрагменти сіроглиняного та білоглиняного гончарного посуду, які за аналогіями можна датувати серединою 18 ст. Головним чином, це горщики, а також покришки до них.

Знайдено кілька фрагментів скляного посуду - фрагмент ніжки бокала білого кольору та кілька фрагментів пляшок-штофів. Це, безперечно, так зване гутне скло середини 18 ст., на це вказують певні технологічні особливості.

Хочеться відмітити і 16 фрагментів керамічних декоративних кахлів, прикрашених рослинним та геометричним орнаментом, а також так звані

«фішки», виточені з фрагментів кахлів та гончарного посуду. Такі знахідки мають широкі аналогії серед матеріалів козацького періоду першої половини 18 ст. з села Верхній Салтів.

Відмітимо також фрагменти масивних залізних підковок до взуття. Їх знайдено в кількості 6 шт. Вони мають шипи у верхній частині, і кріпилися верхнім ребром до задньої частини підошви. Такі підковки кріпилися до м'якого взуття без підборів, тому виконували їх функцію. Дослідники кушнірського та шевського ремесла середньовічної Польщі відносять таку форму взуття до східного типу. У другій половині 17 ст. у Річ Посполиту почав проникати західноєвропейський тип взуття – з підборами. Але українське населення продовжувало користуватися звичним для себе взуттям ще ціле століття[4., ст.168.]. Велика кількість таких підковок присутня серед матеріалів Самаро-Богодицької фортеці і датуються пер. пол.18 ст.

Серед знахідок з металу є кресало, фрагмент оковки заступа, свинцеві кулі від гладкоствольної зброї.

Присутність козаків в наших краях простежується і в географічних назвах. Територією нинішнього Лозівського району протікає річка Бритаї, а також тут знаходиться однойменне озеро, що отримали свою назву від обряду «британня» молодих коней, тобто їх загнuzдання і сідлання. Вирощували цих коней для Орільської паланки Війська Запорозького а також на продаж.

У селі Павлівка Друга знаходяться залишки Слобідської фортеці – одного з основних оборонних об'єктів Української лінії. До нашого часу фортеця не збереглася, залишився тільки сухий широкий рів, який її оточував. Фортеця знаходиться на лівому березі річки Береки. Споруда була земляною, прямокутною, мала чотири бастіони, як і більшість фортець по Українській лінії. Фортечні вали мали висоту близько 6 метрів, площа двору досягала 1,5 гектара. У центральній частині можна знайти слід від колодязя, який колись там знаходився. Спорудження з'єднувалося через вал і рів з Тамбовською і Михайлівською фортецями, створюючи лінію оборони для захисту від татарських набігів.

Дана споруда хоч і була побудована за ініціативи Російського імператора, але за ймовірною участі місцевих козаків і безпосередньо відноситься до періоду 1730 – 1740 років.

В декількох кілометрах від межі Лозівського та Сахновщинського районів, в с. Берестове, знаходиться могила чумака, колишнього запорозького козака Григорія Шульги, що відноситься до пам'яток історії XVIII століття.

В результаті проведеного дослідження можна зробити висновок, що в першій половині XVIII століття територія нинішньої Лозівщини була вже досить густо заселена. Можливо, місця скупчення знахідок середини 18 ст. були залишками зимівників чи слобод, де проживали піддані Війська Запорозького, чи самі козаки Орільської Паланки Нової Січі.

Література:

1. Яворницький Д. І. Вольності Запорозьких козаків.- Дніпропетровськ : Січ, 2002.-359 с.
2. Свешніков І. К. Битва під Берестечком.-Львів:Слово,1992.- 329 с.
3. Забуга О. В. Знайдено козацький зимівник.//Голос Лозівщини.,№85, від 15 липня 2003р.
4. Скальковський А. О. Історія Нової Січі, або останнього Коша Запорозького. – Дніпропетровськ: Січ,1994. - 678 с.

ІВАН ФРАНКО – ЗАВЗЯТИЙ ГАЛИЦЬКИЙ ЕКОНОМІСТ

Щербина С.І.,

викладач циклової комісії суспільних дисциплін

Васильченко В.О.,

студентка кафедри обліку та фінансів

Черкаський державний бізнес - коледж

м. Черкаси, Україна

Іван Франко постійно привертає увагу усе нових і нових дослідників, бо залишив помітний слід у всіх галузях знань своєї епохи. Наукові та художні

твори митця перекладено більше, ніж на сто мов світу. Усі дослідники Франкової спадщини фіксують геніальність його як поета, прозаїка, перекладача. Вчені-економісти говорять про Івана Яковича як знавця соціологічних, філософських, політологічних наук. Ці знання дозволяють прив'язати героїв літературних творів до тодішньої дійсності, ставлять проблеми і пропонують шляхи їх вирішення [1].

Економічні дослідження І.Франка увійшли до 44-го тому зібрання його творів. Це близько 80 статей написаних у різні періоди його життя і з різних світоглядних позицій. Відомо, що на початку свого творчого і громадського життя Іван Якович захоплювався марксистською ідеологією, особливо економічними теоріями К.Маркса[3]. До речі, радянська історіографія змальовувала письменника лише як марксиста і соціаліста, замовчуючи, що в кінці свого творчого шляху Франко еволюціонував вбік націоналізму.

Дослідники економічної спадщини Франка радянської доби цитували його праці «Хто є робітник?», «На кого працюємо?» в сенсі аналізу тогочасного капіталізму з позицій марксизму. Але письменник поступово відходить від захоплення науковою теорією, він критично ставиться до ідеї диктатури пролетаріату як головного засобу здійснення соціалістичних перетворень [10, с. 568]. В усіх своїх творах письменник позиціонує себе як ворог соціальної несправедливості. Він заявляє про своє несприйняття стану, коли «великі багатства, з одного боку, зібрані в немногих руках, і страшенна бідність – з другого боку, що душать мільйони народу» [2, с. 57]. Франко вважає, що змінити таку ситуацію – найперша мета партій соціалістичного спрямування, «бо політична незалежність нічого не важить для людей за внутрішньої соціальної неволі» [7, с. 59].

Говорячи про новий суспільний лад, Франко вказує, що головною його рисою має стати соціальна справедливість, бо «плоди праці належать трудівникові», а «якась частина спільного громадського продукту піде на спільну справу, на школи, на музеї, наукові заходи, управління» [9, с. 62]. Для реалізації цієї програми, за Франком, потрібно:

1) держаний кредит для пролетарів та організація спілок, що стануть підприємцями державних робіт (будівництва залізниць і ін.).

2) поступова експропріація («вивласнення») великих підприємств, поміщицьких земель, будинків у містах (тобто переведення їх у приватну власність, у руки держави чи громадян) і винаймання їх за низькими цінами робітничими спілками чи робітниками [5, с. 300-302].

Аналізуючи суспільно-економічні твори та статті Франка, можна зробити висновок, що більшість з них торкаються економічної історії селянства Східної Галичини. Першим серйозним дослідженням економічної історії галицького села до скасування у 1848 році панщини та кріпацтва стала книга «Панщина та її скасування 1848 року в Галичині» опублікована у 1898 році. Твір розпочинається інформацією про ті давні часи, «коли наші люди жили ще родинами». Велика увага в даній праці приділена реформаторським ініціативам австрійської імперії Йосифа II. Цей правитель, – каже Франко, – «був перейнятий просвітними думками свого часу» [6, с. 31]. Він, захоплений тодішніми новаціями економічної думки, вважав хліборобство головним джерелом народного багатства, а селян – найважливішим продуктивним станом суспільства. Вінцем діяльності Йосифа II Франко вважав указ від 10 лютого 1789 року, яким панщина повністю скасовувалась. Гроші стають єдиною мірою і формою підданських повинностей [6, с. 51-52].

Іван Якович переймався становищем селянства, намагався глибоко проаналізувати зміни, що стались в аграрній сфері Австро-Угорщини після ліквідації кріпацтва. Велика статистична робота була пророблена ним для оцінки аграрного потенціалу та головних проблем селян Галичини. У 1880 р. середня густота населення краю складала 84 особи на 1 км². При повній відсутності промисловості кожна одиниця землі мала годувати вдвічі більше людей, ніж у розвинених європейських державах. У середньому селянські господарства мали 4 моргів землі, а це не могло зробити його товарним. Селянські злидні, висока смертність, малоземелля – це теми публіцистичних нарисів І. Франка. Його непокоїть постійне роздріблення землі, тому вчений

рекомендує: «... якщо в родині три сина, то хай двоє здобудуть інші професії, знайдуть собі іншу справу, а на землі нехай лишається один» [4, с. 142].

Надзвичайно хвилює Франка проблема хижацького пограбування Галичини європейськими капіталістами за активного сприяння австрійської бюрократичної машини. Найбільш серйозним інструментом економічної експлуатації Галичини були митні тарифи. У великій спадщині Франка значне місце посідає наукознавство та економічні теорії [8].

Література:

1. Дієперов В. Іван Франко і аграрна економіка / В. Дієперов // Економіка України. – 2006. - № 6. – С. 56-62.
2. Злупко С. Проблеми формування і розвитку національної економіки в науковій творчості Івана Франка / С. Злупко // Економіка України. – 2006. - № 7. – С. 55-62.
3. Злупко С.М. Праці Івана Франка з регіоналістики / С.М. Злупко // Регіональна економіка. – 2006. - № 2. – С. 55-62.
4. Злупко С.М. Фінанси, банківництво і фіскальна політика у працях Івана Франка / С.М. Злупко // Фінанси України. – 2006. - № 3. – С.141-149
5. Злупко Степан. Іван Франко і економічна думка світу / С. Злупко. – Львів: видавничий центр Львівського університету ім. І. Франка, 2006. – 332 с.
6. Левинський Володимир. Франко як економіст / В. Левинський. – Скрантон: видавництво українського робітничого союзу. – 1957. – 101 с.
7. Львовчкін С.В. Фінансова думка України: енциклопедія / С.В. Львовчкін, В.М. Федосєв В.М., В.І. Юрій. – Київ. – Тернопіль: Кондор – Економічна думка, 2010. – 581 с. (т. II)
8. Небрак В.В. Українська фінансова думка др. пол. ХІХ – поч. ХХ ст. / В.В. Небрак. – К.: Кондор, 2007. – 223 с.
9. Степан Злупко. Наукознавство та економічні науки у візії Івана Франка / с. Злупко // Економіст. – 2006. - № 7. – С. 60-63.
10. Українська економічна думка: хрестоматія [упор. С.М. Злупко]. – К: Знання, 2007. – 694 с.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ
ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПІД ЧАС
АСИСТЕНТСЬКОЇ ПРАКТИКИ

*Рогова Марина Олександрівна,
Сенчишина Дар'я Даниїлівна
студентки філологічного факультету
Донецький національний університет імені Василя Стуса
м. Вінниця, Україна*

Актуальність вивчення педагогічних умов формування індивідуального стилю педагогічного спілкування майбутніх викладачів зумовлена потребою сучасного суспільства мати в закладах освіти педагога, який володіє індивідуальним стилем педагогічного спілкування, вдосконалює його та вміє швидко і якісно налагоджувати професійний комунікативний акт.

Сутність поняття «педагогічне спілкування» висвітлено в працях Ю. Барабаша, Н. Голярдика, І. Зязюна, В. Кан-Калика, А. Кузьмінського, О. Леонтєва, Л. Нечепоренко, Р. Позінкевича, Н. Тарасевич та ін. Вивченням індивідуального стилю спілкування займалися такі вчені: М. Заброцький, А. Коротаєв, В. Мерлін, Г. Мешко, Л. Савенко, Т. Тамбовцева, В. Трохименко тощо. Вагомий внесок у розроблення класифікацій стилів педагогічного спілкування зробили М. Березова, С. Вовченко, В. Галузьяк, Я. Коломийський, А. Маркова, Л. Мітіна, Л. Омельченко, В. Теслюк та ін.

Попри звернення науковців до проблеми формування індивідуального стилю спілкування у майбутніх викладачів, аналіз теорії та практики з досліджуваної проблеми дозволив виявити низку *суперечностей* між:

- потребою сучасного суспільства у викладачах, які вдосконалюють індивідуальний стиль педагогічного спілкування під час асистентської практики, і необґрунтованістю педагогічних умов їх реалізації;
- вимогами до професійної діяльності викладачів і мотиваційними механізмами їх забезпечення;

- труднощами у міжособистісній взаємодії в системі «викладач-студент» і недостатньої розробленістю у наукових джерелах шляхів їх вирішення.

Тож актуальність проблеми, її педагогічна значущість і наявність суперечностей обумовили вибір теми дослідження «Педагогічні умови формування індивідуального стилю педагогічного спілкування майбутніх викладачів під час асистентської практики».

Мета дослідження - теоретично обґрунтувати педагогічні умови, що забезпечують формування індивідуального стилю педагогічного спілкування майбутніх викладачів під час асистентської практики.

Теоретичний аналіз наукових джерел з проблеми дозволив намi зупинитися на такому визначенні ключового поняття нашого дослідження – педагогічного спілкування – це професійна соціально-психологічна взаємодія з метою оптимізації процесу навчання. обміну інформацією, налагодження взаємодії між викладачем і студентами. В ході теоретичного аналізу нами з'ясовано, що в індивідуальному стилі викладача відображаються риси характеру й темпераменту окремої особистості через особливості перебігу пізнавальних, емоційних і вольових процесів через поведінку й мову у спілкуванні зі студентами чи з колегами.

Проведений контент-аналіз понять «педагогічне спілкування», «індивідуальність», «стиль» дозволив уточнити визначення «індивідуальний стиль педагогічного спілкування». Це відносно-стійка індивідуальна форма поведінки викладача, що простежується під час будь-якої педагогічної комунікативної взаємодії з метою досягнення згоди та оптимального вирішення педагогічних завдань, що залежить від комунікативних, перцептивних й інтерактивних здібностей викладача.

У науці існує багато підходів щодо групування стилів педагогічного спілкування. Ми зробили висновок, що індивідуальний стиль педагогічного спілкування можна визначати на основі а) ставлення викладача до студентів; б) педагогічної спрямованості та установок викладача, в) орієнтації на результат або процес педагогічної діяльності і динамічної характеристики стилю та

результатів педагогічної діяльності; г) індивідуальних характеристик учасників педагогічного спілкування; д) спрямованості на комунікативну взаємодію. За основу визначення компонентів, критеріїв, показників і рівнів індивідуального стилю педагогічного спілкування дослідники беруть мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний і поведінковий компоненти педагогічного спілкування, що базуються на позитивній Я-концепції особистості педагога.

Усвідомлення та самоаналіз власного індивідуального стилю спілкування можливе лише за умови включення магістрантів у реальний процес навчання під час асистентської практики.

В. Боса педагогічні умови формування індивідуального стилю педагогічного спілкування визначає як «сукупність цілеспрямованих, спеціально створених обставин досліджуваного процесу вивчення фахових дисциплін, спрямованих на зростання рівня мовленнєвої компетентності майбутніх учителів із урахуванням об'єктивних закономірностей педагогічних процесів та суб'єктивних особливостей суб'єктів освітнього простору» [1, с. 97].

Отже, у своїй роботі виокремлюємо такі умови формування індивідуального стилю педагогічного спілкування майбутніх викладачів: заохочення студентів до вдосконалення та формування власно стилю педагогічного спілкування, аналіз та опрацювання труднощів педагогічного спілкування, продумування шляхів їх усунення, розробка та введення комунікативних завдань до програми асистентської практики студентів.

Розглянемо зміст кожної зазначеної педагогічної умови.

Заохочення студентів до вдосконалення та формування власного стилю педагогічного спілкування шляхом уведення психолого-педагогічної підтримки під час проходження асистентської практики.

Мотивація – це та рушійна сила, яка визначає поведінку людини, спрямовує її діяльність. Вона реалізується у прагненнях, переконаннях, інтересах, установках. Майбутньому викладачеві необхідно допомогти поглибити і забезпечити стійкість інтересів. Отже, допомогти – означає підказати і направити як уникнути традиційний «сухий» процес викладання,

коли виникає взаємодія «запитання – відповідь», що унеможлиблює створення та використання нових нетрадиційних методик педагогічного спілкування. Викладання, таким чином, є суто інформативним. Комунікативний акт, у даному випадку, є заучуванням та відтворенням заздалегідь вивченого тексту або реплік, в яких повністю відсутній емоційний фон спілкування. Керівник практики, який власне і є тією підтримкою, про яку йдеться мова, повинен наголошувати увагу не на методичному аспекті, а на формі подачі матеріалу. Викладач зі сформованим індивідуальним стилем педагогічного спілкування – це той, який уміє себе презентувати, логічно, чітко й зв'язно будує власне висловлювання, має правильну інтонацію та дикцію, комунікативний акт емоційно забарвлений з використанням невербальних засобів спілкування тощо. Увагу майбутнього викладача потрібно зосередити на те, як легко він налагоджує зворотній процес з аудиторією, зацікавлює студентів, задає темпи роботи, як використати фасцінативні сигнали, як вирішити та передбачити можливі труднощі.

Аналіз та опрацювання труднощів педагогічного спілкування, продумування шляхів їх усунення.

Аналіз передбачає тривале спостереження за процесом педагогічного спілкування з метою подальшого опрацювання та усунення виявлених труднощів. Відповідно, можна виокремити такі етапи:

- 1) спостереження за комунікативними актами студента-викладача;
- 2) діагностичний, під час якого оцінюємо рівень сформованості індивідуального стилю педагогічного спілкування, помилки і труднощі, що виникли під час спілкування;
- 3) корекційний, під час якого відбувається корекція виявлених труднощів.

З метою покращення та оволодіння приймів формування індивідуального стилю педагогічного спілкування майбутніх викладачів ми пропонуємо низку вправ (тренінг «Формуємо індивідуальний стиль педагогічного спілкування «викладач-студент»):

Таблиця - План тренінгового заняття «Формуємо індивідуальний стиль педагогічного спілкування «викладач-студент»»

№ п/п	Основні завдання вправ	Перелік вправ	Тривалість
1.	Познайомити учасників і встановити правила та створити довірливі взаємини в групі	«Обговорення правил тренінгу»	5 хв
2.	Створити хорошу атмосферу у групі, зняття напруженості	«Психогімнастика»	3 хв
3.	Продемонструвати фрагмент практичного заняття з фаху з характерними ознаками професійного педагогічного та непедагогічного спілкування	«Мікропара»	15 хв
4.	Актуалізація знань з теми невербального і вербального спілкування, створення робочої атмосфери	«Цікаве спілкування»	5 хв
5.	Розвиток уяви	«Бачу так»	3 хв
6.	Самостійний аналіз плюсів та мінусів індивідуального стилю педагогічного спілкування	«Чи потрібен?»	3 хв
7.	Формування умінь працювати в команді, висловити свої думки щодо цінностей індивідуального стилю педагогічного спілкування	«Мозковий штурм»	35 хв
8.	Формування умінь переконливої аргументації	«Повітряна куля»	5 хв
9.	Формування умінь невербальної комунікації	«Привертаємо увагу»	3 хв
10.	Формування умінь визначати пріоритети і планувати саморозвиток індивідуального стилю педагогічного спілкування	«Домашнє завдання»	3 хв
Разом:			80 хв

На нашу думку, розроблене тренінгове заняття допоможе удосконалити емоційний і когнітивний компоненти індивідуального стилю педагогічного спілкування в системі «викладач-студент» і сформувати у майбутніх фахівців комунікативну компетентність. В результаті тренінгу студенти зможуть

оволодіти основними вміннями щодо формування індивідуального стилю педагогічного спілкування в системі «викладач-студент». Тренінг дозволить сформувати у майбутніх фахівців здатність оптимального використання індивідуального стилю педагогічного спілкування під час асистентської практики. Окрім того, майбутні педагоги усвідомлять необхідність володіння індивідуальним стилем педагогічного спілкування.

Розробка та введення комунікативних завдань до програми асистентської практики студентів.

У даному випадку комунікативні завдання – це вирішення заздалегідь продуманих комунікативних ситуацій. Тобто заздалегідь продумується проблема, вирішення якої, на думку фахівців, необхідне для формування індивідуального стилю педагогічного спілкування, та створюється ситуація, яка не передбачає жодну правильну відповідь. Вияв прогалин та проблем відбувається під час обговорення даної ситуації. Таким чином, буде не тільки вирішено проблему, проаналізовано можливі помилки, які виникнуть у ході розв'язування завдання, а також буде наголошено увага на вже сформованих критичних моментах невдалого перебігу педагогічного спілкування. Реформування та переосмислення існуючої системи освіти зумовить впровадження інтерактивних методів навчання, що, в свою чергу, позитивно вплине на формування індивідуального стилю педагогічного спілкування.

Література:

1. Боса В. П. Формування мовленнєвої компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі вивчення фахових дисциплін: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / В. П. Боса. – Житомир. – 2018. – 283 с.

ГУМАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЗА ДОПОМОГОЮ ПЕДАГОГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ

Рудська М.Р.,

*студент факультету філології та масових комунікацій
Маріупольський державний університет
м. Маріуполь, Україна*

Одна з найголовніших проблем освіти у навчальних закладах України, зокрема дошкільних, є забезпечення її якості відповідно до запитів держави, суспільства і батьків. Вихователів закладів дошкільної освіти зобов'язують не тільки знати і застосовувати на практиці всі досягнення педагогічної науки, традиційні та інноваційні технології навчання, але й уміти перевіряти досягнення дітей, а отже, мати засоби для діагностування та корекції розвитку дітей дошкільного віку і вміти їх використовувати [1]. Ця проблема вирішується за допомогою безперервного діагностико-прогностичного дослідження діяльності учасників освітнього процесу. В сучасній педагогічній науці таке дослідження визначається терміном «моніторинг».

Поняття «моніторинг» розглядається багатьма вченими як ефективний засіб отримання інформації про функціонування освітньої системи та її компонентів [2]. Проблеми моніторингу вивчали такі вчені, як: В. Аванесов, І. Бестужев-Лада, А. Белкін, В. Бодрякова, Є. Боровська, Н. Вербицька, І. Гавриленко, В. Горб, Є. Ісаєв, О. Касьянова, А. Майоров, А. Севрук, Ю. Сурмін, А. Толстих, І. Філімонова, Є. Юніна та інші.

Моніторинг розуміється як система збирання, опрацювання та розповсюдження інформації про діяльність освітньої системи, що забезпечує безперервне відстеження її стану і прогноз розвитку. Об'єктами моніторингу можуть бути як окремі підсистеми освіти, так і різні аспекти й процеси, що відбуваються у цій системі, як от середня або вища освіта, навчальні досягнення учнів тощо [3, с.6].

Вчені виокремлюють різні види моніторингу: медичний, екологічний, психологічний, соціологічний, педагогічний та інші. У своєму дослідженні ми робимо акцент на педагогічному моніторингу в умовах закладу дошкільної освіти, мета якого - не тільки визначити, наскільки раціональні педагогічні засоби, реалізовані в його освітньому процесі, або наскільки дидактичні засоби (зміст, форми, методи навчання тощо) адекватні заявленим завданням і віковим особливостям дошкільників, а й наскільки має виховний вплив на учасників на основі гуманістичного підходу до його організації та проведення.

Гуманістичний характер педагогічного моніторингу полягає ще й у тому, що всі його учасники є рівноправними партнерами у цьому виді діяльності: дитина – дитина, дитина – вихователь, дитина – батьки, вихователь – вихователь, вихователь – батьки, вихователь – керівник закладу тощо. Тут не може бути спостерігачів і тих, за ким спостерігають, а повинні бути суб'єкти, які співпрацюють між собою, удосконалюють спільну діяльність на основі даних моніторингу.

В такому випадку регулярні моніторингові дослідження дозволяють достатньо об'єктивно оцінити досягнення дитини, властиві її віку, досягнення вихователів у роботі з дітьми та їх батьками, досягнення батьків у співпраці з закладом дошкільної освіти. Обов'язковою умовою успішного проведення педагогічного моніторингу є перехід педагога з позиції навчаючого до позиції людини, яка проводить діагностику [2].

На наш погляд, гуманізація освітнього процесу в процесі моніторингу повинна базуватися на врахуванні індивідуальних особливостей і особистісних характеристик дошкільників, що впливають на процес адаптації до закладу, результатах діагностування рівня пізнавальної активності. Для реалізації особистісного підходу до навчання та виховання, організації співпраці, взаємодії у системі «вихователь – дитина», педагог повинен всебічно знати інтелектуальні можливості, схильності, інтереси, особливості процесу мислення, рівень культури дитини. Так само діяльність педагога, його ділові якості оцінює адміністрація закладу дошкільної освіти та колеги по роботі. Крім того, вихователь має право під час підбиття підсумків дослідження враховувати і власне оцінювання своєї

діяльності. Якщо моніторингові дослідження будуть проводитися регулярно, то це дозволить своєчасно визначити негативні фактори й упущення в роботі закладу, прогнозувати подальший розвиток освітньої установи, розробляти і здійснювати заходи з удосконалення практики навчання і виховання. Результати моніторингових досліджень дають змогу створювати оптимальні умови для кожної дитини, кожного педагога, кожного суб'єкта освітньої діяльності.

Впровадження ідей гуманізації при цьому полягає у гуманному спрямуванні навчальної і виховної діяльності, застосуванні прийомів релаксації, розв'язанні педагогічних завдань, ситуацій гуманного змісту, організації досвіду міжособистісних стосунків в родині, дитячому чи педагогічному колективі.

Такий підхід до проведення моніторингових досліджень сприяє гуманізації освітнього процесу у закладі дошкільної освіти, дозволяє ефективно керувати ходом освітнього процесу з огляду на інтереси всіх його учасників (дітей, їх батьків, педагогів, керівників закладів).

Вивчення практики закладів дошкільної освіти дозволяють зробити висновок про недостатню розробленість проблеми педагогічного моніторингу та гуманізації освітнього процесу, що визначає актуальність нашого дослідження. Відповідно до цього нами було визначено наступні завдання: провести аналіз наукових праць з філософії, педагогіки та психології, який би дозволив виявити сутність педагогічного моніторингу як важливого засобу гуманізації освітнього процесу в умовах закладу дошкільної освіти; обґрунтувати вимоги для проведення педагогічного моніторингу; визначити етапи педагогічного моніторингу: дошкільників, вихователів, управлінсько-адміністративного складу, батьків; на кожному етапі виявити складові педагогічного моніторингу; створити методичний супровід з використання педагогічного моніторингу задля гуманізації освітнього процесу у ЗДО.

Література:

1. Педагогічний моніторинг у ДНЗ [Текст] – Х.: ВГ «Основа», 2017. – 192 с.
2. Моніторинг досягнень дітей дошкільного віку згідно з Базовим компонентом дошкільної освіти: методичний посібник / за заг. ред. Т. В. Киричук, О. М. Кулик, Н. М. Шаповал. – Тернопіль : Мандрівець, 2016. – 272 с.

3. Моніторинг якості освіти: становлення та розвиток в Україні: Рекомендації з освітньої політики / Під заг. ред. О. І. Локшиної – К.: “К.І.С.”, 2004. – 160 с.

Педагогічні науки

АНАЛІЗ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ АГРОІНЖЕНЕРІВ В УМОВАХ МАГІСТРАТУРИ

Сірант Володимир
аспірант

Підлісний Віталій,
Семенов Олександр

к.т.н., доценти

Подільський державний
аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський, Україна

Однією з найважливіших особливостей нашого часу є перехід до інформаційного суспільства. Зміни вітчизняної системи освіти є природним кроком на шляху інтеграції нашої країни у європейський простір. Необхідною умовою удосконалення системи вищої освіти для підвищення конкурентоспроможності фахівців є урахування у процесі їх професійної підготовки рівня глобалізації, тенденції розвитку технологій зокрема [1].

Підготовка агроінженерів освітнього ступеня «магістр» здійснюється в закладах вищої освіти на основі освітнього ступеня молодшого бакалавра та бакалавра. Згідно зі статтею 8 Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.), магістр – освітній ступінь особи, яка на основі освітнього ступеня бакалавра здобула повну вищу освіту, спеціальні уміння та знання, достатні для виконання професійних завдань та обов'язків (робіт) інноваційного характеру певного рівня професійної діяльності.

Професійна підготовка майбутніх агроінженерів ЗВО здійснюється у процесі навчання в магістратурі за спеціальністю 208 – «Агроінженерія», а

також під час здобуття другого ступеня вищої освіти «магістр». Згідно з положенням законодавства в сфері ступеневої освіти особа, яка здобула освітній ступінь «магістр», повинна володіти поглибленими знаннями з обраної спеціальності, вміннями інноваційного характеру, навичками науково-дослідної (творчої), науково-педагогічної, управлінської діяльності, набути певний досвід використання одержаних знань і вміти продукувати (створювати) елементи нових знань для вирішення завдань у галузі професійної діяльності. Таким чином, готовність здобувачів вищої освіти магістратури інженерних спеціальностей до педагогічної діяльності у закладах вищої освіти розглядається як необхідна складова фахової підготовки, результатом якої є фахівець готовий до роботи інженером, а також з навичками проведення науково-дослідної роботи, психолого-педагогічними знаннями та вміннями, зокрема володіє методикою викладання спеціальних дисциплін.

Важливо зазначити, про необхідність співпраці ЗВО з передовими підприємствами у галузі АПК. Такий підхід значно посилює практичну підготовку майбутнього агроінженера та створює майданчик для проведення досліджень здобувачами. Аналіз освітньо-професійних програм у аграрній галузі різних ЗВО України засвідчить, що підготовку магістрів проводиться за денною або заочною (дистанційною) формами навчання. Термін навчання за освітньо-професійною програмою складає 1 рік і 4 місяці (денної та заочної форм навчання) для осіб, які мають освітній ступінь бакалавра або спеціаліста.

Нормативну основу підготовки за будь-якою спеціальністю в ЗВО складають навчальний план; варіативні частини освітньо-професійної програми (ОПП – перелік нормативних навчальних дисциплін із зазначенням загального обсягу часу (в кредитах та академічних годинах), відведеного для їх вивчення та форм підсумкового контролю з кожної навчальної дисципліни. Послідовність вивчення навчальних дисциплін, форми і періодичність виконання індивідуальних завдань та проведення контролю визначаються структурно-логічною схемою підготовки. Освітні установи самостійно розробляють та затверджують ОПП, які містить навчальний план, робочі

програми навчальних курсів, інші матеріали, що забезпечують якість підготовки магістрів, розробляють програми практик і науково-дослідницької роботи, підсумкової державної атестації, календарний навчальний графік та ін. У зв'язку зі швидкою зміною технологій, розвитком науки, економіки, соціокультурного середовища заклади вищої освіти змушені регулярно оновлювати освітні програми [1,2,3].

Одним із завдань ЗВО є створення середовища, яке необхідне для розвитку особистості майбутнього агроінженера та розвитку в нього загальнокультурної та професійної компетентності, зокрема, соціокультурної взаємодії, самоорганізації, системо-діяльнісного характеру та ін.

Для сучасного етапу системи магістерської підготовки характерні кардинальні зміни як на законодавчому рівні, пов'язані зі зміною переліку спеціальностей, розробкою нормативної частини для кожної зі спеціальностей, так і на рівні безпосередньої організації навчального процесу у ЗВО, що стосується, зокрема формування робочих програм та методичного забезпечення. Магістратура виправдовує своє місце в системі вищої освіти як спеціалізована частина підготовки за спеціальностями, в умовах університету, підготовку кадрів до науково-дослідної і науково-педагогічної діяльності [2,3]. Однак, на нашу думку, доцільно переглянути можливість отримання магістрами додаткової кваліфікації «викладач вищої школи» та «магістр педагогіки».

Особливе значення у системі підготовки магістрів галузі агропромислового комплексу має організація і проведення практик, які є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми. Практика являє собою вид навчальних занять, безпосередньо зорієнтованих на професійно-практичну підготовку. У процесі реалізації ОПП за даною спеціальністю передбачається лише виробнича практика. Конкретні види практик регламентуються ОПП. Мету, завдання, програму, форму звітності з кожного виду практик визначає ЗВО. Практики можуть проводитись у сторонніх організаціях, кафедрах і лабораторіях навчального закладу, котрі мають необхідний кадровий і науково-технічний персонал.

Доцільними, на нашу думку, є такі етапи контролю науково-дослідної роботи майбутніх магістрів:

- планування науково-дослідної роботи, яке передбачає ознайомлення з тематикою дослідницьких робіт у даній галузі та вибір теми дослідження;
- розробка технічного завдання;
- обґрунтування і вибір інструментальних засобів;
- проведення науково-дослідної роботи;
- аналіз отриманих результатів;
- складання звіту щодо науково-дослідної роботи;
- публічний захист виконаної роботи та обговорення з фахівцями ЗВО, залученням роботодавців та провідних дослідників;
- формування інноваційних пропозицій.

Результатом навчання у магістратурі має стати не тільки надбані знання, уміння і сформовані компетентності, а також формування професійного світогляду та певного рівня культури. Для майбутнього агроінженера важливим є усвідомлення власних перспектив у обраній професії. Однак, подальша професійна кар'єра агроінженера має певні особливості, тому випускник ЗВО вже на початку професійної діяльності повинен усвідомлювати власні подальші перспективи – стати, керівником команди, відділу, викладачем університету або змінити спеціальність. Саме магістри мають значно більші перспективи і можливості, що є для них додатковою мотивацією для отримання ними цього освітнього ступеня.

Однією з активних форм організації навчання професійним компетенціям, пов'язаним з видами діяльності, до яких готується магістр (науково-дослідної, аналітичної, проектної, технологічної, виробничої, педагогічної, організаційно-управлінської, сервісно-експлуатаційної) є семінар, у роботі якого задіяні провідні дослідники і спеціалісти-практики.

Такий семінар може бути основою для коригування індивідуальних планів магістрів. Доцільно в межах навчальних курсів планувати зустрічі з

представниками провідних агропромислових компаній, державних і суспільних організацій, майстер-класи експертів і фахівців.

Проведений аналіз системи підготовки магістрів для агропромислового комплексу в ЗВО України надав можливість нам виокремити такі особливості даного процесу:

- кардинальні зміни системи вищої освіти України;
- необхідність регулярного оновлення змісту підготовки магістрів;
- урахування освітніх потреб сучасного покоління;
- урахування вимог роботодавців, щодо професійних компетентностей агроінженерів для їх подальшого професійного та кар'єрного зростання.

Отже, для забезпечення конкурентоспроможності випускників на ринку праці освітньо-професійна програма магістрів має передбачати викладання дисциплін, що базуються на результатах нових досліджень з фаху, враховують специфіку агропромислового комплексу даного регіону, забезпечують реалізацію змісту освіти і спрямовані на формування професійної компетентності майбутнього агроінженера.

Важливо зауважити на необхідність гнучкості навчального процесу, залучення висококваліфікованих спеціалістів-практиків, дослідників з галузі агропромислового комплексу, науковців, експертів до проведення занять в системі магістратури.

Література:

1. Сірант В. М., Підлісний В. В., Семенов О. М. Педагогічні умови формування професійного потенціалу майбутнього агроінженера / Проблеми підготовки фахівців–аграріїв у навчальних закладах вищої та професійної освіти: збірник наукових праць III міжнар. наук.-метод. конф. 04 жовтн. 2019 р. Ч. 2. (ПДАТУ, м. Кам'янець–Подільський). – Тернопіль : ФОП Осадца Ю.В., 2019. – 233 с. С.98-101.

2. Підлісний В. В., Семенов О. М., Сірант В. М. Педагогічне проектування як оптимальний підхід в організації професійної підготовки у вищому навчальному закладі / Сучасний рух науки: тези доп. VI міжнародної

науково-практичної інтернет-конференції, 4-5 квітня 2019 р. – Дніпро, 2019. – С. 1080 – 1085.

3. Підлісний В. В., Семенов О. М., Сірант В. М. Методичні підходи для покращення самостійної роботи здобувачів вищої освіти з дисципліни «Використання техніки в АПК». Професійно прикладні дидактики. Міжнародний науковий журнал. Кам'янець-Подільський : ПДАТУ, 2016. Вип.1. С. 131-138.

УДК 657

Педагогічні науки

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНЕ ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ
МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ТВОРЧИХ
КОЛЕКТИВАХ

Чиркіна С.В.,

викладач

Матінова А.М.,

Викладач

Канівський коледж культури і мистецтв

м. Канів, Україна

Подзірей Л.М.,

заступник директора з навчальної роботи

Канівська ДШМ

Державна концепція розвитку освіти України в ХХІ столітті зауважує, що країна гарантує підготовку кваліфікованих кадрів ,здатних до творчої служби, оволодіння і введення знань і інформаційних технологій. Актуальність дослідницької проблеми посилено збільшується в взаємозв'язку з ростом попиту на вчителів, що готові виконувати власні професійні прямі обов'язки в найвищому ступені, наближатися до нестандартних, і найбільш ефективним способом через вирішення питань згідно формуванню креативного ,можливості студентів.

Застосування інноваційних способів і форм викладання набуває креативний образ роботи до формування готовності майбутніх вчителів музичного мистецтва до професійної діяльності у творчих колективах суттєво

спонукає розумову діяльність у творчих колективах, формує якість особистості майбутніх вчителів, поглиблює мотивування їх музичної діяльності.

Серед останніх досліджень визначаються певні напрями, що відображають окремі аспекти і питання професійної підготовки вчителів. А. Алексюк, О. Дубасенюк, М. Євтух вивчали творчі особистості, потенційні можливості, здібності, властивості, характерні риси. Психологію музичного сприйняття вивчали Л. Виготський, В. Медушевський, Б. Теплов. Та музично-перцептивних здібностей Н. Ветлугіна, В. Мясищев, С. Науменко та ін.

Проблема про формування майбутніх вчителів музичного мистецтва до професійної діяльності у творчих колективах мало вивчений. У педагогіці немає систематичних досліджень, присвячених формуванню майбутніх вчителів музичного мистецтва до професійної діяльності у творчих колективах в системі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін[2,с.9].

Метою тез є розгляд психолого -педагогічних умов формування готовності майбутніх вчителів музичного мистецтва у творчих колективах.

Критерійний аспект до розкриття і розвитку якісних показників і критеріїв дає можливість здобувати достовірні дані про процес професіоналізму. Це певна діагностична картка рівня розвитку викладацької свідомості ,самостійності емоційно-позитивних взаємин до педагогічної роботи, швидкість адаптації особистості в різних викладацьких моментах, своєчасність викладацьких операцій, розвиток викладацьких можливостей, володіння педагогічними методами і способами міжособистісного спілкування[5,с.262].

Диференціація високої, необхідної, середньої і низької ступені готовності надає абсолютний вид руху розвитку готовності майбутніх вчителів музичного мистецтва до професійної діяльності у творчих колективах що формує для корекції процесу підготовки. Теорія готовності містить висококласне управління і високопрофесійний підбір для професії вчителя; цілісність довузівської та університетської підготовки; вплив педагогічного процесу навчальних закладів; індивідуалізація і поділ навчально-виховної підготовки в навчальному закладі[1,с.75].

Значущою обставиною для практичної підготовки майбутніх вчителів представляється розвиток у їх висококласного мислення. Спрямованість інститутського викладання сконцентрована на накопичення знань серед майбутніх вчителів музичного мистецтва. Педагогічна підготовка в інституті зобов'язана реалізовуватися як загальний хід методологічного і науково-технічного вивчення майбутніми вчителями музичного мистецтва організації єдиних і спеціалізованих взаємин в викладацьких моментах, які безперервно змінюються в їх визначенні.

Викладацькі обставини, що забезпечують готовність майбутніх вчителів музичного мистецтва до професійної діяльності у творчих колективах до розвитку креативної можливості майбутніх вчителів, характеризуються взаємозалежністю трьох критеріїв підготовки: когнітивної, чутливої, творчої.

Музика в функціональній поліфакторіальній серії мистецтва дає можливість формувати такі мелодійні освітні модифікації, що поєднують класичні та інноваційні нюанси формування майбутніх вчителів музичного мистецтва до професійної діяльності у творчих колективах.

Створення методологічної системи з метою формування майбутніх вчителів музичного мистецтва до професійної діяльності у творчих колективах згідно розвитку творчого потенціалу майбутніх вчителів музичного мистецтва виконувалася на основі формування розвитку таких якостей: ініціативи, активності, самостійності, критичності, творчості. Застосовувалися технологічні процеси взаємодії особистості і розвитку, суб'єкт-елемент, перевага інтеграційних ігрових способів з метою психологічних ситуацій. Педагогічні обставини з метою підготовки майбутніх викладачів музичного мистецтва до професійної діяльності у творчих колективах крім того включали конкретно-розвиваючу сферу у якості педагогічно підходящої картини комплексного змісту формування готовності майбутніх вчителів музичного мистецтва до професійної діяльності у творчих колективах.

Оглядаючи спрямованість і зміст процесу формування майбутніх вчителів музичного мистецтва до професійної діяльності у творчих колективах, можна

виділити наступні фактори, які впливають на володіння великим ступенем висококласної підготовленості в різних галузях музичного мистецтва, в якому базується його спеціальність; на володіння широким діапазоном креативних умінь в сфері музичного мистецтва, також, найбільш свідомо користуватися різними формами роботи, що сприяють творчості і інтересам музичних уроків.

Музична і естетична готовність майбутніх вчителів музичного мистецтва до професійної діяльності у творчих колективах в основному пов'язана з дослідженням мелодійних творів, пізнанням природи мелодійних творінь, їх знаряддями, їх можливістю творчо творити.

Основним аргументом творчої роботи майбутніх вчителів музичного мистецтва є зацікавленість до педагогіки і музичного мистецтва, що виявляється так само як необхідність в сприйнятті, усвідомленні у виконанні мелодичних творінь, бажання до поглиблених психологічних переживань, бажання познайомитися з музичним мистецтвом для того щоб навчатися любити і усвідомлювати музику[3,с.36].

З цієї точки зору творче формування майбутніх вчителів музичного мистецтва являється необхідним елементом розвитку висококласної готовності до майбутньої професійної діяльності у творчих колективах. Система зобов'язана функціонувати не тільки в контексті сьогодення, а і з метою моделювання питань майбутніх вчителів музичного мистецтва на майбутнє

Таким чином, в результаті дослідження були виявлені дієві викладацькі обставини для майбутніх вчителів і їх формування. Структурування змісту мелодійної і творчої роботи в сприянні з іншими типами мистецтва; вибір координаційних конфігурацій з метою підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва до професійної діяльності у творчих колективах.

Література

- 1.Іванов В.П. Людська діяльність.-К.Наукова думка2010.-180с.
- 2.Леонт'єв А.Н.Діяльність,свідомість,особистість.-М.,2007.-106с.
- 3.Платонов К.К. Узагальнення характеристик як засіб спеціально-психологічного вивчення особистості.-В.:МГУ,2005.-212с.

4. Рудницький А.П. Музыка і культура особистості: сучасні проблеми педагогічної освіти: підручник.-М.:ІЗМН,2008.-248с.

5. Рубінштейн С.Л. Основи загальної психології.-М.,2006.-703с.

УДК 378

Педагогічні науки

КРЕАТИВНА ОСВІТА ДЛЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ОСОБЛИВОСТІ В УМОВАХ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Шарак Т.П.,

викладач спеціальних дисциплін,

Козелецький коледж

ветеринарної медицини БНАУ

Для навчання нового покоління фахівців потрібні дієві форми і методи організації навчального процесу, здатні розкрити потенційні можливості студентів. У зв'язку з цим зростає роль початкового етапу навчання у вищому навчальному закладі (ВНЗ), який представляє собою важливий період у процесі розвитку особистості майбутнього фахівця. Сьогодні також помітно зріс інтерес до вивчення найбільш високоорганізованого виду діяльності – творчого мислення, або креативності. Наше життя стало безперервним процесом адаптації, і саме від адаптаційного потенціалу особистості у значній мірі залежать її успіх та можливості самореалізації.

Таким чином, зміни у суспільному житті і свідомості вимагають від нас, педагогів, визначити нову мету навчання та виховання – розвиток інноваційної особистості, здатної до життєтворчості та самореалізації у нових соціальних умовах незалежної України.

Безперечно, в умовах, коли швидко змінюється світ, людина також повинна постійно бути готовою до оновлення, накопичення нового соціального та життєвого досвіду, що має сприяти самореалізації. Це стосується усіх сфер життя: професійного, політичного, особистого, адже у сучасному світі люди часто змінюють професію, сферу діяльності, місце проживання тощо.

Важливим чинником адаптації та успішності при цьому виступає уміння особистості відігравати різні соціальні ролі.

Таким чином, система виховання сьогодні повинна у повній мірі задовольнити потребу студента у розвитку соціальної активності, у засвоєнні нових соціальних ролей. Тоді особистість буде відкритою до нового досвіду, адаптованою до вимог і умов життя у динамічному сучасному суспільстві.

Педагогічною стратегією, що забезпечує формування такої риси особистості є постійне розширення рольового простору кожного студента, включення його в різноманітні види діяльності, що створює можливості для творчої самореалізації та накопичення досвіду соціальних стосунків. Педагогічні технології, що використовуються у сучасній освіті, створюють сприятливі умови для вирішення даного питання: інтерактивні техніки розвивають комунікативні навички та активність, проектні технології у навчанні створюють можливості для самостійних досліджень, тренінги допомагають опанувати нові соціальні ролі та отримати можливість експериментувати у сфері спілкування, проекти у виховній роботі – обрати вид діяльності відповідно до власних нахилів та уподобань. Важливою рисою інноваційної особистості є внутрішня свобода. Для її становлення потрібно постійно створювати для студентів ситуації вибору, як в навчальній, так і в позакласній діяльності. Ситуація вибору стимулює пізнавальний інтерес, відчуття відповідальності та власної гідності. Вибір студентами напрямків та завдань для самостійної роботи, гнучка система організації навчально-виховного процесу з урахуванням здібностей, нахилів, побажань студентів і їх батьків, можливість реалізувати себе в обраних видах діяльності є головною умовою формування внутрішньої свободи та відповідальності особистості[1].

Напруженість та зростання темпу життя часто призводять до перевантаження, виснаження людини. Саме тому особливого значення набуває така риса як емоційна стабільність та стресостійкість. Головною стратегією формування цієї важливої якості сучасної особистості є розвиток емоційного інтелекту, вміння керувати власними емоціями та протистояти стресам.

Проте, у процесі психолого-педагогічного супроводу розвитку особистості дитини є ще один не менш актуальний напрямок: психологічна допомога у травмуючих ситуаціях, стресах. Стреси можуть бути пов'язані з різними причинами: втратою близької або просто референтної людини, відчуттям самотності у зв'язку з негативною позицією у міжособистісних стосунках в класному колективі, втратою мотивації навчання та смислу шкільного життя, почуттями провини, страху, сорому. Такі стреси студент часто не спроможний подолати сам, на допомогу їй повинен прийти дорослий: педагог, куратор, психолог. Від того наскільки вчасною і ефективною буде психологічна допомога залежить не тільки стан здоров'я, але й майбутнє людини[2]. . Для інноваційної, креативної особистості дуже важливою є адекватна самооцінка. Вона є основою розгортання певного сценарію життя людини. Якщо самооцінка підлітка є низькою, виникає емоційна напруга, невдоволеність собою, що може привести до проявів компенсаторної поведінки, коли студентові здається, що всі проти нього, ніхто не розуміє його проблем та труднощів. Прагнучи захистити себе від однолітків, студенти з низькою самооцінкою часто поповнюють лави неформальних груп з асоціальною спрямованістю, що може приводити до негативних проявів у поведінці, шкідливих звичок та правопорушень. В той же час підлітки з занадто високою самооцінкою, часто бувають конфліктними, відчують проблеми у спілкуванні. Саме тому дуже важливо у системі виховної роботи створити умови для розвитку достатньо високої, але адекватної самооцінки. Для цього студент повинен краще пізнати себе, розкрити власні можливості, оволодіти навичками оцінювати свої досягнення і невдачі, порівнювати різні способи вирішення життєвих проблем. Для цього куратор може використати можливості самодіагностики (запропонувати студентам використати психологічні тести, обміркувати їх результати та розробити програму саморозвитку), психологічні тренінги (для формування навичок взаємодії та розвитку рефлексії), різноманітні проекти .

Рівень можливостей особистості багато в чому залежить від її рефлексивності. Стратегією розвитку цієї якості є включення студентів у

процес самоаналізу. Рефлексія може відбуватися на рівні усвідомлення психічних процесів та засобів оптимізації пізнавальної діяльності, аналізу моральних вчинків та соціальних ролей, що створює сприятливі умови для самоактулізації особистості.

Сучасні педагогічні технології позитивно впливають на розвиток спонтанності, тобто вміння швидко та адекватно реагувати в нестандартних ситуаціях, приймати миттєві ефективні рішення. Спонтанність розвивається у діяльності, що вимагає творчого підходу, гнучких нестандартних рішень. Така діяльність може бути реалізована, як на уроці, так і в позакласній роботі, зокрема, в виховних проєктах, тренінгах, соціальних ініціативах. Сучасна людина має мислити позитивно. Позитивне мислення може бути сформоване в процесі становлення основних складових позитивної Я-концепції особистості студента: когнітивної, емоційно-оціночної та поведінкової. Воно утверджує, насамперед, цінність людини, її гідність, вміння набувати досвід, навіть через помилкові дії, спрямованість на позитивне сприйняття реальності та її активне перетворення.

Таким чином, проблема формування та розвитку інноваційного потенціалу особистості є складною і багатофакторною, вона потребує системного дослідження з боку педагогів, психологів, фахівців у галузі управління.

Література:

1. Гриньова В.М. Соціальні аспекти педагогічної культури вчителя / Педагогіка та психологія: Збірник наукових праць / За заг. редакцією І.Ф. Прокопенка. - Х.: ХДПУ, 2001. - Вип. 19.
2. Скрипченко О.В. Загальна психологія / О.В.Скрипченко //Київ: Видавництво «Каравела», 2011.- 464.

КОМУНІКАТИВНА ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВА ЯКІСТЬ МАЙБУТНІХ КОРЕКЦІЙНИХ ПЕДАГОГІВ

Щербакова І. М.,

доц., к. філос. н., доцент кафедри психології

Савінкіна В. В.,

студентка Інституту педагогіки і психології

Сумський державний педагогічний університет

імені А. С. Макаренка

м. Суми, Україна

Актуальною проблемою розвитку інклюзивного навчання є домінування інтолерантного ставлення до людей з психофізичними вадами. Усвідомлюючи, необхідність розробки та вдосконалення нормативно-правових документів з активного включення осіб з психофізичними вадами в соціальний процес, з належною увагою необхідно сприймати критичні зауваження та побажання щодо розвитку інклюзивного навчання.

Так, Л. Фроленкова пише: «найбільш негативно на інтеграцію та розвиток інклюзивного навчання впливає психологічна неготовність суспільства що до прийняття людей з психофізичними вадами. В основі негативізму лежать соціальні установки, страхи, інтолерантність, низький рівень поінформованості про особливості розвитку та навчання дітей з вадами розвитку» [3, с. 437].

Слід зазначити, що останнім часом спостерігається посилення уваги дослідників до проблеми комунікативної толерантності, яка є основою загальної міжособистісної толерантності. А це, в свою чергу, викликає інтерес до різних аспектів розвитку комунікативної толерантності в процесі професійної підготовки майбутніх суб'єктів праці.

Поняття «комунікативна толерантність» (від лат. «*communicatio*» – спілкуюсь, «*tolerans*» – терплячий) має витлумачуватися як терпимість у міжособистісних і ділових зв'язках між людьми. Протилежністю комунікативної толерантності є комунікативна інтолерантність.

Комунікативна толерантність характеризує відносини особистості до людей, ступінь прийняття нею неприємних або неприйнятних, на її думку, психічних станів, якостей і вчинків партнерів по взаємодії. Цілком зрозуміло, що на підсвідомому рівні, кожна людина реагує на відмінності партнерів по спілкуванню. При цьому деякі відмінності можуть здаватися (здаються) неприємними, а отже засуджуються, не приймаються.

На думку В. Бойко [2], негативні оцінки партнера по спілкуванню здатні викликати як незначні, так і істотні особливості людини. Психолог виділяє: ситуативну, типологічну, професійну та загальну комунікативну толерантність.

Г. Бардієр [1] запропонував виділяти в структурі комунікативної компетентності наступні компоненти:

- гностичний (знання про специфіку спілкування взагалі та професійного зокрема);
- конативний (загальні та специфічні комунікативні вміння, які дозволяють успішно встановлювати контакт із іншою людиною);
- емоційний (гуманістична установка на спілкування, інтерес і повага до іншої людини, психологічна готовність до спілкування).

Комунікативна толерантність як якість людини необхідна в процесі передачі і прийому інформації обумовлюється інтелектуальною, ціннісно-орієнтаційною, естетичною, емоційною, сенсорною, етичною підструктурами особистості. Очевидно, що толерантність є професійно важливою якістю майбутніх корекційних педагогів, яка виступає умовою побудови успішного спілкування з іншими людьми. Це наводить на думку про необхідність формування толерантності у майбутніх корекційних педагогів, як невід'ємної частини розвитку їх професійної компетентності.

Таким чином, для забезпечення високого рівня професіоналізму корекційних педагогів вони мають бути готовим до розв'язання проблем нетерпимого ставлення людей один до одного та розвитку толерантності у них.

Література:

1. Бардієр Г. Л. Социальная психология толерантности / Г. Л. Бардієр // Автореферат дисс. доктора псих. наук. – СПб., 2007. – 45 с.

2. Бойко В. В. Энергия эмоций в общении: взгляд на себя и на других. – М: Филин, 1996. – 472 с.

3. Фроленкова Л. Формування толерантного ставлення до дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання / Л. Фроленкова // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: зб. наук. праць / за ред. В. В. Засека, А. А. Колупаєвої. – К.: ТОВ «Наша друкарня», 2017. – Вип. 13. – С. 436-442.

УДК 930.85(075.8)

Філологічні науки

ЗНАЧЕННЯ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОГО АНАЛІЗУ СОМАТИЧНИХ
ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИМИ
СТУДЕНТАМИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Білякович Л.Г.,

*викладач Центру міжнародної освіти
Національний технічний університет України
«КПІ імені Ігоря Сікорського»*

м. Київ, Україна

Колчанова А.В.,

*ст. викладач кафедри природничих та
філологічних дисциплін
Національний авіаційний університет*

м. Київ, Україна

Фразеологія як складова мовознавства виникла порівняно недавно (середина ХХ століття). У розробку теоретичних основ фразеології зробили суттєвий внесок такі вчені: А.М. Бабкін, В.В. Виноградов, В.П. Жуков, О.І. Молотков, В.М. Телія, М.М. Шанський та інші лінгвісти, ними були визначені основні типи фразеологічних одиниць, сформульовані закони розвитку фразеологізмів, розроблені семантичні прагматичні, лінгвокультурологічні аспекти фразеології, проте багато проблем у цій галузі ще не вирішені та вимагають подальшого дослідження структурно-семантичної різноманітності фразеологізмів.

Фразеологізм, як і слово, є одиницею номінації, але на відміну від слова фразеологічна одиниця (надалі ФО) – це складова цілісна номінація, що має вторинне номінативне значення, яке, як правило, створюється в результаті метафоричного або метонімічного переосмислення компонентів фразеологізму, нерідко супроводжується емоційно-експресивною та образною конотацією [1]. При такому переосмисленні виникає ідіоматичне, узагальнено-цілісне позначення будь-якого явища, дії тощо.

Фразеологічна система виконує комунікативну функцію. Важливе значення має вивчення різних структурних груп фразеологічних одиниць, але, на наш погляд, при вивченні іноземними студентами української мови суттєву увагу треба приділити соматичним фразеологічним одиницям. Соматична лексика – це лексика на позначення частин тіла, вона становить одну з найбільш давніх груп лексики мови, яку дуже часто використовують у фразеологічних одиницях.

Виявленню лексико-семантичних зв'язків у лексиці, зокрема, в науково-технічній термінології, присвячені роботи відомих українських та закордонних лінгвістів. Саме відомий український лінгвіст Е.Ф. Скороходько розробив критерії встановлення семантичного зв'язку [2].

Аналіз фразеологічного корпусу мови допускає можливість його систематизації, встановлення значення фразеологічної одиниці з найрізноманітнішими ознаками. Таким чином, розкриттю лексико-семантичного складу соматичних фразеологічних одиниць (далі СФО), а також визначенню семантичних зв'язків між лексичними компонентами СФО, головним компонентом, домінантою яких є соматизм – найменування частин тіла людини, сприятиме метод компонентного аналізу, за допомогою якого в СФО ми виділяємо домінанту – носія основного значення та лексичні компоненти – носії диференціальних сем (надалі ДС).

Прямі значення домінанти соматизму та лексичних компонентів дієслів утворюють внутрішню форму фразеологічної одиниці, а сукупність переносних значень кожного з компонентів утворює фразеологічне значення, до якого входить і конотація (сміслові відтінки, експресія, емоції).

На наш погляд, лексико-семантичний аналіз СФО, безсумнівно, принесе практичну користь в роботі над фразеологією в іноземній аудиторії. Він допоможе методично та логічно обґрунтувати важкий для розуміння та запам'ятовування фразеологічний соматичний матеріал української мови, оскільки для запам'ятовування СФО залучаються не тільки психофізичні механізми, але і логіко-понятійні, пов'язані з осмисленням даного матеріалу.

Крім того, аналіз лексичних компонентів, їх лексико-семантична взаємодія в СФО допоможе виявити змістотворну функцію національно-культурного компонента в структурі фразеологічної одиниці, що важливо для наукового обґрунтування закономірностей створення соматичних фразеологічних одиниць.

Література:

1. Пчелінцева О. Е. Лексичні основи міжнародної термінології. Конспект лекцій та дидактичний матеріал / О. Е. Пчелінцева. – Черкаси : Вид-во при ЧДТУ, 2003. – 80 с.

2. Скороходько Е. Ф. Термін у науковому тексті (до створення терміноцентричної теорії наукового дискурсу) / Е. Ф. Скороходько : [монографія] / Укр. ін-т лінгвістики і менеджменту. – К. : Логос, 2006. – 98 с.

УДК: 82-1/-9:791.632

Філологічні науки

STRUCTURAL PECULIARITIES OF SCREENPLAYS BASED ON LITERARY TEXTS

Vasylyna K.

PhD, associate professor

Zaporizhzhia National University

Baklytska M.

Faculty of Foreign Languages MA student

Zaporizhzhia National University

The increase of information in the 21st century triggered the necessity of its presentation to be abridged. Nowadays visual image plays a key role in people's worldview. Therefore cinematography is experiencing rapid development. Except for

the original scripts which are normally represented in the independent movies, film producers often apply literary texts in search for stories and characters for their films. Consequently, there appear numerous film adaptations that are in the focus of attention of a specific branch of comparative studies, namely of intermediary one.

The film adaptation theory is the most popular among theories of intermediary studies. It claims that film adaptation is a translation from one artistic system to another. Although, film adaptations are believed to be the secondary product as compared to the initial text, they are ubiquitous elements of modern culture. The historical hierarchy genuinely perceives literature as a senior and an authoritative art [5]. Subsequently, film adaptations are more likely to win the highest awards. Moreover, it is worthwhile mentioning that the first movies in history were based on the literary texts to earn prestige for the contemporary art form [4].

It is noteworthy that cinematic interpretation reveals, first and foremost, the personality of the interpreter, not the author of the text. More than that, it is known, that means of expression differ between cinema and literature, that is why film authors should not only be aware of the cinematographic techniques but also keep in mind literary conventions as well, to avoid the “uncinematic” interpretations [4]. In other words, since the film adaptation is believed to be transcoding into a fundamentally different language, the cinematic adaptation aims to open unrevealed opportunities of the text [3, c. 11].

Although, the topic of the cinematic adaptations is popular among the researchers, today several problems still need clarification. Such lacunae include the transformation of literary text into a screenplay. Macdonald J., Millard K., Price S., and Connor B. worked on this issue. The mechanism of turning a literary work into a script remains an open question, for example, the boundaries between the initial text and screenplay are not fully understood [7, p. 120].

A script is traditionally defined as a blueprint. This metaphor is used as a means of asserting secondary text authorship, which aims not only at telling the story but also at modeling the behavior of the actors, the reactions of the audience, as well as defining the role of other people e.g. costume designers, in the filming process [7,

p. 164]. The peculiarity of the screenplay is the presence of non-verbal elements, such as chronotope stage directions. For example, there is a remark – “19th century. Paris.” It gives clear instructions to decorators and costume designers, which eliminates the necessity of a detailed verbal description.

To fulfill its main objectives the screenplay transforms the novel (initial text) on different levels. The screenplay has a recognizable form that always fits the standards. The one-page scenario stands for one-minute of screen time. That is why the standard length of the movie ranging between 90 and 120 minutes coincides with 90-120 pages of the script.

Modification of compositional and syntactic organization is carried out by reducing unnecessary, non-cinematic text elements. Complex sentences, as well as pronouns, are removed from the author’s speech. The narration could be both trimmed and extended via cinema elements to give directions to the cinematographic staff [1, c. 99].

Therefore, the script has to take into account the visual nature of films and thus the narration type of the initial text could be changed. There are 10 main types of screenplay structures: *classic 3-act* (includes set-up, conflict and resolution); *real-time* (continuous detailed narration about character’s life); *multiple timelines* (mixed up stories aimed to show the connection of different people’s lives); *hyperlink* (stories with domino effect when one story influences the next until a resolution); *fabula/syuzhet* (memories about some events that are connected into a story); *reverse chronology* (the reverse order of scenes to create tension); *Rashmon* (presenting the plot from different points of view); *circular* (ends at the beginning and starts at the end of the story); *non-linear* (narration about single story in non-chronological order); *oneiric* (blurred lines between real life and dream) [6].

Unlike prose narration, the scenario should be written in the Present tense avoiding author’s remarks. More than that, the sentences that describe setting tend to be incomplete. The biggest part of the initial literary text is reduced in order to give the exact directions. The more incomplete sentences are used in the screenplay the more tension is meant to be on the screen. Such figures often coincide with fast

cutting in movies [2, с. 89]. Dialogues are often interrupted by parentheticals to give directions for actors, cameramen, and editor.

Distinctive features of the script come from its purpose, it is a literary work for the cinema, which requires a scriptwriter to take into account various technical parameters and artistic possibilities of screenings.

Depending on the purpose of film adaptation the initial text undergoes changes in form to fit the screenplay writing standards, in compositional and syntactic organization, narration structure, and reductions on grammatical and lexical levels. So, this is only the first attempt to give a systematic vision of the structural peculiarities of script based on literary texts and it can bring to some interesting discoveries in future.

Literature:

1. Качесова И. Ю. Дискурсивные практики В. М. Шукшина: к вопросу о принципах моделирования вторичного текста. *Филология и человек*. 2018. № 4. С. 89-101.

2. Мартыянова И. А. Киносценарная трансформация романа Л. Н. Толстого «Анна Каренина»: композиционно-синтаксический аспект. *Вестник Череповецкого государственного университета*. 2015. № 2 (63). С. 88-91.

3. Мильдон В. И. Что же такое экранизация? *Мир русского слова*. 2011. № 3. С. 9-14.

4. Desmond J. M., Haweks P. *Adaptation: Studing Film Literature*. New York: McGraw Hill, 2006. 266 p.

5. Hutcheon L. *A Theory of Adaptation*. New York: Routledge, 2006. 272 p.

6. Miyamoto K. 10 Screenplay Structures That Screenwriters Can Use. *Screencraft*. 2018. URL : <https://screencraft.org/2018/01/16/10-screenplay-structures-that-screenwriters-can-use/>

7. Lyle H. *An Account and Analysis of the Culture and Practices of Screenplay Development in the UK*. University of East Anglia, 2015. 284 p.

ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ БАВАРСЬКОГО ДІАЛЕКТУ

Добріца А.В.,

*студентка кафедри теорії і практики перекладу з німецької мови
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
м. Миколаїв, Україна*

Німецька мова є державною мовою кількох країн (Німеччини, Австрії, Швейцарії, Люксембургу, Ліхтенштейну) і характеризується національними особливостями у всіх регіонах свого поширення. Тому дослідження національних варіантів сучасної німецької мови становлять на даний час одну з центральних проблем сучасної германістики. Проблема вивчення мовної варіативності є предметом дослідження в таких областях мовознавства, як соціолінгвістика, лінгвістична стилістика, лінгвістика тексту.

У сучасній германістиці поняття варіативності використовується відносно різних рівнів мови: фонетичного, морфологічного, лексичного, синтаксичного. Важливо відзначити, що явище варіативності відзначається не тільки у внутрішній структурі мовної системи [1].

Практично кожна мова існує у вигляді безлічі «форматів», таких як діалекти, говірки, групи говірок, територіальні варіанти тощо. Кожна з них має особливі лінгвістичні ознаки, свої соціальні та комунікативні функції. Вивчення цих «форм існування мови» і утворило предмет особливої області лінгвістичних знань – теорії варіантів мови (мовної варіативності) [3].

Однією з центральних завдань сучасної германістики є аналіз функціональних особливостей німецької мови стосовно конкретної мовної ситуації. До поняття «мовної ситуації» нерідко включають всю функціональну сторону мови, тобто характер функціонування різних форм існування мови, що складається під впливом соціальних умов, і їх взаємодія з іншими мовами в усіх сферах життя конкретної етнічної спільноти.

Австрійська німецька – це державний нормований варіант німецької мови в Австрії, якому притаманні свої особливості на всіх мовних рівнях: фонологічному, морфологічному, лексичному і синтаксичному. Австрійський національний варіант сучасної німецької мови утворює окрему ієрархічну систему форм існування мови, яка має наступну структуру: австрійська літературна мова – австрійські побутово-розмовні форми мови – австрійські діалекти. Домінуючу позицію в системі форм існування сучасної німецької мови в Австрії займає літературна мова, що, як засіб спілкування, володіє певним набором ознак.

Німецька літературна мова в Австрії, як відзначають дослідники [1; 2], має низку властивостей, які відрізняють її від інших підсистем національної мови:

- це кодифікована підсистема, яка характеризується більш-менш стійкою нормою, єдиною і загальнообов'язковою для всіх, хто розмовляє літературною мовою, і ця норма цілеспрямовано культивується;
- це поліфункціональна підсистема: вона придатна для використання в різноманітних сферах людської діяльності. Відповідно до різноманіття сфер використання та різних функцій, які вона виконує, літературна мова поділяється на різновиди (писемну і розмовну) і функціональні стилі, які підрозділяються на мовні жанри;
- літературна мова є соціально престижною: вона становить таку комунікативну підсистему національної мови, на яку орієнтуються всі носії мови, незалежно від того, володіють вони цією підсистемою або будь-якої іншою чи ні. Така орієнтація означає не стільки прагнення опанувати літературну мову, скільки розуміння її більшого авторитету в порівнянні з територіальними діалектами, соціальними і професійними жаргонами.

Територіальні діалекти, як і літературна мова, мають свою фонетичну і граматичну систему і можуть служити для носіїв цих діалектів єдиним засобом спілкування. Тому діалекти разом з літературною мовою є одними з основних форм існування німецької мови в Австрії.

В.М. Жирмунський виділяє діалекти, що існують на території Австрії, як баварсько-австрійські (за винятком діалекту федеральної землі Форарльберг, який відноситься до верхньонімецького діалекту) і розділяє їх на наступні групи: середньобаварський (Mittelbairisch) зі середньоавстрійським (Mittelösterreichisch) або дунайсько-баварський (Donaubairisch); південно-баварський (Südbairisch) з південноавстрійським (Südösterreichisch) [2].

Н.І. Филичова [75] розрізняє на території поширення південнонімецької групи діалектів дві діалектні зони: баварсько-австрійська на сході і франксько-алеманську на заході. Усередині баварсько-австрійської групи діалектів (Bairisch-Österreichisch) виділяються три основних: північнобаварський (Nordbairisch), середньобаварський (Mittelbairisch) із середньоавстрійським (Mittelösterreichisch), південнобаварський (Südbairisch) з південноавстрійським (Südösterreichisch). На північнобаварському діалекті розмовляють на території Баварії на північ від Дунаю між Регенсбургом, Нюрнбергом і північною частиною Богемського лісу. Характерними для даного діалекту є так звані зворотні дифтонги (die gestürzten Diphthonge) ei, ou. наприклад, bræif – «Brief» – лист, sæis – «süß» – солодкий, brouder – «Bruder» – брат. Написання та вимова слова Bruder «brouder» виділяє північнобаварський серед інших баварсько-австрійських діалектів, в яких переважає дифтонг ua (broader), а на сході, заході і в периферійних районах – дифтонг ui (bruider). Средньобаварський ареал охоплює долину середнього Дунаю і долину середньої та нижньої течії р. Інн від Мюнхена до Відня (включаючи центральну Баварію, верхню і нижню Австрію). Головною диференціальною ознакою середньобаварських діалектів є палаталізація |>і перед передньоязиковими приголосними і в кінці слова з подальшою вокалізацією, а також перехід сполук en>a після певних приголосних. Наприклад, soitz, söutz – Salz – сіль, föit – Feld – поле, huiz – Holz

– деревина, ofa – Ofen – піч. Південнобаварський з південноавстрійським мовний ареал охоплює говори південно-східної частини Баварських Альп, південного Зальцбурга, Тіролю, Штирії, австрійської частини Каринтії. Діалекти тут досить архаїчні, оскільки більшість населення проживає в сільській місцевості, тобто жителі в основному сільські. Місцеві діалекти характеризуються наявністю чергування $k > kx$ на початку слова, в подвоєнні, після носових і аспіраційних приголосних у позиції перед іншим приголосними, наприклад: *trukxə* «trocken» – сухий, *kxluog* «klug» – розумний.

На матеріалі проаналізованих прикладів можна побачити, що для деяких діалектизмів немає прямих відповідників навіть в літературному варіанті тієї ж мови. У мову носіїв діалекту досить часто включаються висловлювання з розмовним порядком слів: на початку розташовуються інформаційно значущі члени і винесення в кінець висловлювання тих частин повідомлення, які є не настільки важливими. Одним із способів відображення природної мови є слабооформленої або граматично безформні речення. Досить поширеними прийомами імітації усного спонтанного мовлення є інверсія і паралелізм.

На жаль, не існує єдиного способу передачі діалектизмів і просторіч при перекладі. Значна частина діалектизмів і просторічних слів передана за допомогою відносних еквівалентів, які не завжди точно передають мету повідомлення.

Мова баварців в тексті перекладу стає занадто правильною, літературною, втрачається культурна специфіка. Також втрачається і ілюзія «живої» мови. Нам здається, що в деяких прикладах можна було б зробити переклад за допомогою абсолютної конструкції або за допомогою дієприслівникового звороту, щоб надати тексту колоритність, властиву усному мовленню.

З нашої точки зору, в деяких випадках можливим способом вирішення проблеми передачі діалектизмів могло б бути застосування в перекладі трансформації транскрипції-транслітерації, що сприяло б передачі культурно-діалектної специфіки вихідного тексту. Транслітеровані або траскрибовані діалектизми доцільно було б супроводжувати описовим перекладом,

безпосередньо включеним у текст, або додатковим лінгвокультурологічним коментарем. Перекладач же зовсім не користувався підрядковим коментарем для пояснення невідомих читачам перекладів діалектизмів. Подібна стратегія свідомої відмови від коментування реалій, на нашу думку, себе не виправдовує, оскільки призводить до значних семантичних втрат, які нічим не компенсуються.

Література:

1. Антропова Л.И. Немецкий обиходно-разговорный язык как социокультурный феномен. Вестник Московского государственного лингвистического университета. Сер. Гуманитарные науки. 2011. Вып. 624. С. 23-28.
2. Жирмунский В.М. Немецкая диалектология. Москва: АН СССР, 1956. 635 с.
3. Ludwig Zehetner. Bairisches Deutsch. Lexikon der deutschen Sprache in Altbayern. Regensburg, 2005.

Філологічні науки

ІНТЕРНЕТ ЯК ДЖЕРЕЛО ПОПОВНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Загурська Г.В.

Івано-Франківський коледж ЛНАУ

Ключові слова: *неологізм, Інтернет, економіка, роздрібна торгівля, підприємець, компанія.*

Англійська мова, як й інші мови, не могла не відреагувати на зміни у суспільному житті її носіїв, викликаних повсякчасною модернізацією життя у ХХІ сторіччі. Якщо в 90-ті роки минулого століття основними джерелами мовних інновацій були політика та засоби масової інформації, то тепер словотворчі процеси найактивніше відбуваються в тих сферах життя, що перебувають під впливом мікросоціальних чинників, а саме Інтернету, який швидко й різнобічно висвітлює всі суспільно-економічні та політичні процеси життя людей.

Питанню еволюційних процесів у мові присвячено низку наукових праць, серед яких дослідження О.СКубрякової, Ю.О.Ждуктенка, М.Д.Степанової, Ю.А.Зацного та багатьох інших. Аналіз їхніх робіт свідчить про необхідність ретельнішого дослідження умов та способів швидкого виникнення й поширення економічних «інтернет-неологізмів» як актуальної проблеми сучасного англійського словотвору.

інформаційна революція на початку нового сторіччя сьогодні є найвпливовішим чинником поповнення словникового складу сучасної англійської мови. З поширенням глобальної інтернет-мережі пов'язана найбільша кількість лексико-фразеологічних новоутворень останніх років, особливо в галузі економіки./

Інтернет вважається частиною простору, яку вчені називають «інформаційною екологією» [6]. Під цим терміном розуміють нову «систему людей, процесів, цінностей і відповідних технологій». Згідно з цим визначенням головною відмінною рисою сучасної людини є її «інформоядерність». Тобто одним з важливих складників існування сучасного суспільства є щоденне «споживання» надзвичайної кількості інформації. Тому в сучасній англійській мові людину часто стали називати неологізмом *informavore* [6] (слово, похідне від назв тварин з точки зору джерел їхнього харчування - *carnivore, herbivore*).

З поняттям «інформоядерності» пов'язаний і ряд інших новоутворень, як от словосполучення: *information food chain, information forager, information forage, information foraging*. У своїй семантиці вони повторюють біологічну аналогію, що міститься в неологізмі *informavore*. Так, нове сполучення *information foraging* позначає пошук інформації способами, що використовуються тваринами для добування їжі: «*Information for aging theory ...views humans as informavores, seeking information from our invironment*» [1].

Як відомо, сучасне західне суспільство називають «суспільством знання» (*knowledge society*). У той же час виникло сполучення *knowledge gap* (інформаційна прірва), яке найчастіше використовується для відображення розриву в знаннях між західним і східним світами: *becoming a knowledge society will require laws to guarantee freedom of expression* [2].

Узагалі лексико-фразеологічні й семантичні нововведення, пов'язані з Інтернетом, розкривають як переваги інтернетизації, так і її недоліки. Цей вплив особливо відчувається в економіці. Перш за все, були створені численні неологізми для позначення концептів «інтернет-економіки». У 2000 році виникло слово *dot-com*, що вживається для позначення фірми, яка здійснює свою комерційну діяльність лише через Інтернет. Цікавим є те, що це слово може вживатися як іменник (приклад наведено вище), гак як прикметник «інтернетівський, пов'язаний з Інтернетом»

Цей новий термін став основою для багатьох похідних: *dot-commer (dot-commie)* - «підприємець, що здійснює комерційну діяльність через Інтернет; робітник інтернет-компанії», *dot-com economy* - «економічна інтернет-діяльність», *dot-com world* - «світ організацій, що функціонують в Інтернеті», *dotcom boom*, *dot-com revolution* - «бум інтернетівської економіки, інтернетівська революція в економіці», *dot-com era* - «ера інтернетівської економіки». Відзначимо, що неологізм *dot community* - «місце зосередження фірм, що здійснюють свою діяльність через Інтернет» - створений за принципом лексичної економії (*dot-com community = dot community*).

Цікаво, що поняття «компанія, що здійснює свою комерційну діяльність через Інтернет», відображається шляхом «синонімічної поліномізації», тобто з використанням декількох синонімічних слів або словосполучень: *dot-com*, *dot-net*, *netco*, *online comlany*, *Internet firm*. За аналогією з *online company* виник неологізм *offline company* для позначення традиційних «неінтернетівських» фірм. Цей же принцип використання синонімів для позначення одного й того ж поняття використаний і для такого нового явища, як «інтернет-під-приємці» - люди, які займаються підприємницькою діяльністю через Інтернет. Потрібно відзначити, що таких синонімів уже чимало: *cyber-entrepreneur*, *e-entrepreneur*, *entrepreneurd*, *online entrepreneur*, *ontrepreneur*.

Починаючи з кінця минулого сторіччя, в США зафіксоване масове збагачення бізнесменів, які працюють через Інтернет. Саме тоді почало поширюватися словосполучення *sudden wealth syndrome* й виникли чимало нео-

логізмів зі значенням «розбагатіти за допомогою Інтернету»: *dot- snot, det-rich-click, millionerd, sneaker millionare*. У той же час з'явилися неологізми для позначення «випадкових мультимільярдерів» - *accidental zillionaires.y'*

На початку XXI століття ейфорія з приводу швидкого збагачення через Інтернет стала потроху вгавати. Більшість інтернет-мільйонерів виявилася такими лише на папері, адже всі їхні статки склалися з акцій інтернет-компаній. В англійській мові негайно з'явилося нове словосполучення за аналогією із *sudden wealth syndrome - sudden loss of wealth syndrome* - для позначення розчарування й депресії людей, які внаслідок швидкого зникнення віртуальних компаній утратили свої «мільйони». Сплеск «інтернет-еконо-міки» виявився «бульбашкою» (*Internet bubble*), що луснула: *The bursting of the Internet bubble - widely described as the greatest financial speculation in history - has left some investors severely chastened* [4].

Багато інших інновацій також відображають негативні наслідки «віртуальної революції», наприклад, масові банкрутства. Неологізми *dot bomb, dot-goner sneaker-up* позначають інтернетівську фірму, що збанкрутувала. *Dotcoms have turned into dot-bombs. The stock market slump began turning dot-coms into dot-goners* [3]. Явище масового банкрутства також описує словосполучення *dot-com death watch*. Ідіома *to get the pink-slip* має значення «отримати повідомлення про звільнення», як наслідок, фразеологізм *pink slip party* - «вечірка колишніх підприємців і службовців інтернет-компанії» - виник у зв'язку з масовими звільненнями «віртуальних службовців».

Віртуальна мережа створила величезні можливості для розповсюдження різноманітних товарів, замовлення й оплати послуг через Інтернет. Зараз можна впевнено сказати, що цей порівняно новий вид торгівлі справляє значний вплив не лише на економіку західного світу, а й на всі аспекти життя сучасного західного суспільства. З «електронною» торгівлею співвідносяться десятки нових слів і словосполучень: *cyber commerce, cybershop, e-shopping, electronic shopping, electronic commerce, Internet shopping* - для позначення власне «інтернет-торгівлі»; *d-commerce, t-commerce, v-commerce* - для позначення

різновидів «електронної торгівлі»; *cybercash, cybermoney, cybercurrency, e-cash, e-money, virtual money, beenz, flooz, e-gold, idollars* - для позначення поняття «електронні гроші»; *cybermall, cyberplaza, cybershop, E-mail, electronic shop, E-partment, virtual store* - для номінації «електронних» магазинів.

Крім того, для позначення роздрібної торгівлі через Інтернет були створені не лише такі слова, як *e-retail, e-retailer, e-retailing*, а й їхні більш скорочені варіанти - *e-tail, e-tailing, e-tailer*: *These days, much of the hype about Internet shopping has died down as the stock prices of e-tailers have cratered* [2].

Створення скорочень, подібних до наведених вище (*e-cruiter, e-cruitment* скорочено *vide-recruiter, e-recruitment* - «електронний підбір кадрів», *e-partment* скорочено від *e-department* - «електронний універмаг»), стає можливим завдяки наявності графеми «e» у складі слова. Під час скорочення слова ця графама залишається, але тепер у вигляді абрєвіатури, й починає виконувати функцію словотворчого елемента.

Впроваджуючи систему грошових розрахунків через Інтернет, носії англійської мови придумали й увели в обіг слова, створені за допомогою тієї ж графеми «e»: *e-wallet* або *e-purse*, що позначають комп'ютерну базу даних чи сайт з інформацією про стан грошових рахунків певної людини.

Користуючись таким «електронним гаманцем», людина "може дізнатися про стан свого рахунку й сплатити за придбані товари чи послуги через Інтернет.

У 2003 році офіційні статистичні дані свідчили про те, що в західних країнах майже 50% комерційних угод проводилися безготівковим способом і третина всіх придбаних товарів та послуг оплачувалася за допомогою «електронних» грошей. Можна впевнено стверджувати, що зараз більша частина всього населення США користується послугами «інтернет-крамниць».

Віртуальним аналогом «матеріального» торговельного підприємства, яке позначається новоутворенням *bricks-and-mortar (BAM)*, є комерційна компанія, що називається *dotbam*: *The report says online retail is strong in many industry categories, including computers, autos, books, sporting goods and catalog sellers. What's significant is that many analysts predicted a sharp drop after the Christmas season. But*

that didn't happen, which is welcome news for surviving e-tailers and downright encouraging for dotbams stepping up their Web efforts [3].

Потрібно наголосити, що такі зміни в лексичному складі англійської мови щодо позначення віртуальних економічних новоутворень зумовлені цілком реальними економічними процесами, як-от стиранням межі між віртуальними та «матеріальними» підприємствами й фірмами, оскільки реальні компанії поряд із традиційними «матеріальними» формами діяльності починають застосовувати «електронні». Такі підприємства отримали назву *clicks and bricks, clicks and mortar*. Більш того, виникає категорія торговельних фірм, які, судячи з їхньої назви (*tri-channel*), мають три канали здійснення своєї діяльності: через звичайні магазини, шляхом «прямого каталогового» продажу та через Інтернет.

Таке розмаїття способів придбання товарів та послуг одразу відобразилось у мові словосполученням *multi-channel shopping: Multi-channel shopping - offering consumers the option to shop online, by catalogue or at a retail outlet - is the new buzzword and Ms. Reisman uses it frequently [7].*

Широкі можливості використання Інтернету в галузі торговельної діяльності привели до виникнення ще більшої кількості комерційних підприємств і, як наслідок, нових аббревіатур, що їх позначають: *B2B (business-to-business), B2C (business-to-consumer), B2B2C (business-to-business-to-consumer), C2C (consumer-to-consumer), C2B2C (consumer-to-business-to-consumer), B2E (business-to-employee), P2P (producer-to-producer, person-to-person).*

Такі новотвори є особливим типом аббревіатур з використанням цифри «2» завдяки її омофонії з прийменником «to». Популярність цих аббревіатур зумовила виникнення неологізму *X2Y*, своєрідної словотворчої моделі для створення інновацій у значенні «електронний продаж» [5]

Бурхливий розвиток різноманітних видів «електронних» торговельних підприємств привів до введення офіційної посади чиновника, відповідального за розвиток електронної торгівлі й нагляд за компаніями, що нею займаються. Ця посада отримала назву *e-envoy: Steve March of the Office of the e-Envoy told an e-government conference last month that so far about 70% of government services can be*

accessed via the Internet [2]. Згаданий вище чиновник виконує свої обов'язки під наглядом *e-minister* - «електронного міністра», який, у свою чергу, працює в *e-government* - «електронному уряді», повноваження якого постійно розширюються.

Наприклад, платники податків на заході тепер мають можливість надсилати свої декларації про прибутки в електронному вигляді. Це суттєво прискорює й полегшує процедуру збору податків. Завдяки цій процедури з'явилися такі інновації: *to e-file, e-filing: Filling your income tax returns electronically won't make you taller, stronger or better looking. But if receiving your tax refund makes you happy, e-filing could hasten the joyous event. Tax-payers who e-file get their refunds in three weeks, vs. up to six weeks for a paper return, according to the Internal Revenue Service* [1].

Проаналізувавши сучасну літературу й дослідивши в ній процеси формування й особливості вживання лексичних економічних новоутворень, пов'язаних з Інтернетом, ми зробили висновок, що швидкість їх виникнення й поширення надзвичайно висока.

Крім того, характерною рисою сучасного англійського словотвору в галузі «інтернет-економіки» є широке використання принципу «поліноміна-ції», що зумовлене ускладненням природи певних економічних понять, а також масовим поширенням використання інтернетівських економічних термінів,, професіоналізмів, сленгізмів і жаргонізмів, раніше відомих лише певному колу людей.

Спираючись на результати проведеного дослідження, слід сказати, що в окрему категорію англійських «інтернет-економічних» неологізмів потрібно виділити так звані «словотворчі інновації», що втілюються в словотворчих елементах, що раніше не використовувались.

Таким чином, різноманітність способів утворення й аспектів уживання нових економічних термінів, пов'язаних з Інтернетом, в умовах інтенсивного розвитку нових галузей західної економіки, зокрема віртуальної, дає підстави очікувати зростання кількості й варіативності економічних неологізмів[^]

Крім того, ретельного дослідження потребують й інші лексичні новоутворення, пов'язані з тими аспектами суспільного життя, які останнім часом підпали під сильний вплив Інтернету, як-от: сучасні екологічні проблеми, політичні процеси й повсякденне життя.

Література:

1. *Adams J.* Breaking the Chain / J. Adams // On Earth. - 2003. - Vol. 25, № 2. - P. 4.
2. *Asante M* Erasing Rasism: The Survival of the American Nation / M. Asante. - Washington : Prometheus Books, 2003. - 294 p.
3. *Beatty J.* Colossus: How the Corporation Changed America /J. Beatty. - New York: Broadway Books, 2001.-312 p.
4. *Belsie L.* Eyeing the Costs of the Tech Boom / L. Belsie // The Christmas Science Monitor, -2002. - Dec. 23.
5. *McFredries P.* Archives /P. McFredries // <http://www.logophilia.com/Word-Spy.-2008>. -Jan. 21.
6. *Nardi B. A.* Information Ecologies: Using Technology With Heart / B. A. Nardi, V. L. O'Day, - Cambridge, MA : MIT Press, 1999. - 293 p.

УДК 811.111'25:778.534.6

Філологічні науки

ПЕРЕКЛАД АВТОРСЬКИХ ОНІМІВ В МУЛЬТСЕРІАЛАХ ЖАНРУ ФЕНТЕЗІ

*Казновецька І.М.,
студентка факультету іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Постановка проблеми. За недовгий час свого існування жанр фентезі став дуже популярним і продовжує розвиватися з кожним днем. І саме в цьому жанрі з'являється величезна кількість авторських онімів. Сценаристи вигадують не тільки імена героїв, але й різних географічних об'єктів,

фантастичних істот, чарівників та магічних предметів, щоб в аудиторії склалася цілісна картина вигаданого всесвіту. І, так як до цих авторських власних назв немає еквівалентів, під час їх відтворення українською мовою у перекладачів можуть виникнути певні труднощі.

Актуальність цієї тематика зумовлена потребою досліджувати закономірності відтворення авторських онімів жанру фентезі.

Метою представленої розвідки є дослідження домінантних способів перекладу власних назв.

Матеріалом нашого дослідження послуговували 300 авторських онімів з мультсеріалів «Гравіті Фолз» та «Час пригод».

Виклад основного матеріалу. С. Белокурова дає таке визначення терміну «фентезі»: «твори, що зображають вигадані події, у яких головну роль відіграє ірраціональне, містичне начало і світи, постання й буття яких не можна логічно пояснити» [2, с. 238]. А, за «Літературознавчою енциклопедією», фентезі це «жанровий різновид фантастики, в якому використовуються ірраціональні мотиви чарівництва, магії, лицарського епосу, поєднані з реалістичною нарацією, змальовуються віртуальні світи із середньовічними реаліями, нетехнічною психологією» [5, с. 529].

За визначенням Л. Скрипника, власні назви (оніми) – слова або словосполучення, які позначають індивідуальні об'єкти [7, с. 17]. Їх функціональну специфічність різні мовознавці визначають по-різному. Наприклад, А. Гардінер вважав, що їхня основна функція – ідентифікації об'єктів [9, с. 73]. А, В. Бондалетов визначив такі основні функції: номінативна, ідентифікаційна і диференційна; як додаткові (другорядні, факультативні, похідні від основних або пасивні) визначаються функції соціальна, емоційна, акумулятивна, дейктична (вказівна), «введення в ряд», адресна, експресивна, естетична, стилістична [3, с. 19 – 20].

О. Суперанська поділяє власні назви на: антропоніми, топоніми, теоніми, зооніми, астроніми, хрононіми, ідеоніми, хрематоніми, ергоніми, позначення видів творів мистецтва, позначення типів періодичних видань, документоніми

[6, с. 211–212]. В жанрі фентезі оніми теж мають класифікацію. С. Беліков, наприклад, поділяє їх на: засоби для концентрації і використання магії; фантастичних істот, чарівників та інших носіїв магії; магичну зброю; інші магичні предмети; «звичайних» людей з погляду магів; тварин і рослин [1, с. 2].

У процесі дослідження ми виявили такі типи авторських онімів: антропоніми (*Mabel* – Мейбл, *Sturly Stembleburgiss* – Старлі Стемблеберджіз, *Grampton St. Rumpferfrabble* – Гремpton Ст. Рамптефребл), фантастичних істот, чарівників та інших носіїв магії (*The Sascrotch* – Снігова людина, *Shmebulock* – Шмеб'юлок, *Gobblewonter* – Дуркоглот, *Goblin-Man* – Людина-Гоблін), топоніми (*Gravity Falls* – Гравімі Фолз, *Scuttlebutt island* – острів Пліток, *Upside-down Town* – місто Догори Дригом), зооніми (*Waddles* – Пухлик, *Cheekums* – Чікамс, *Mr. Goose* – Пан Гусак), хрононіми (*The Wednesday Stump Speech* – Промова з Пенька, *Weirdmageddon* – Дивногедон, *The Mallow Tea Ceremony* – Зефірно-Чайна Церемонія), ергоніми («*Sev'eral Times*» – «Кілька разів», «*Ballway games*» – «Болвей геймс», *Fiddleford Computermajigs* – Фідлфорд Комп'ютерс, *Time Dodge* – Служба Часу), позначення видів творів мистецтва («*Duck-tective*» – «Кач-дектив», «*Why you ackin' so cray-cray*» – телепередача «Ти не дружиш з головою», «*Glove story. A sock opera*» – «Лялькова любов. Шкарпетна опера»), позначення типів періодичних видань («*Gold chains for old man magazine*» – «Золоті ланцюжки для стариганів», «*Gravity Falls gossipier*» – газета «Плітки Гравімі Фолз») магична зброя та інші магичні предмети (*the Crystal Gem Apple* – Кришталеве Яблуко, *Balbaflonic laser* – Бульбатронний лазер, *Power Ring* – Кільце Влади, *The the Upturn-over-drive* – Перевертунмашина) та хремотоніми (*Get Stan Over His Fear Of Height* – операція Здолай Дядьків Страх Висоти, «*Mr. Adequate*» bar – Батончик «Адекват», «*Pitt Cola*» – «Плюнь кола») [10].

Досліджуючи та аналізуючи способи відтворення власних назв у названих мультсеріалах українською мовою, ми виокремили такі:

1) **Транскрипція**, тобто письмове відтворення слів і текстів з урахуванням їх вимови засобами певної графічної системи. Більшість власних

назв перекладаються саме за допомогою транскрипції. У мультсеріалах за допомогою цього способу здебільшого були відтворені антропоніми. Наприклад:

Mabel – Мейбл, *Shmebulock* – Шмеб'юлок, *Flake Wurlly* – Флейк Ворлі, *Sturly Stempleburgiss* – Старлі Стемблеберджіс, *Chubby Z* – Чабі Зи, *Craz* – Крез [10].

2) **Транслітерація**, тобто заміна знаків, літер (чи їх поєднань), текстів однієї писемності знаками чи літерами іншої, незалежно від їхньої вимови. За допомогою транслітерації переклали багато імен:

Shandra Jimenez – Шандра Хіменез, *Glark* – Гларк, *Blendin Blandin* – Блендін Бландін, *Ergman* – Ерґман, *Celestabellabethabella* – Селестабелабетабела) і, також, географічних назв (*Elay Hall* – Елі Хол, *Gleafall* – Гліфел [10].

3) **Калькування**, тобто точне відтворення іноземного терміна з усіма мовними властивостями [8, с. 23]. Зазвичай, цей спосіб використовують, щоб через власну назву передати певну характеристику людини чи об'єкта. У мультсеріалі такі оніми належали різним фантастичним істотам, чарівникам, магічним предметам, подіям та географічним об'єктам. Наприклад:

Starchie the Gravedigger – Могильник Старчі, *Lady Rainicorn* – Леді Райдугоріг, *Ice King* – Сніговий Король, *Sad Ogre* – Сумний Людожер, *Crystal Guardian* – Кришталевий Охоронець, *Power Ring* – Кільце Влади, *The Crystal Eye* – Кришталеве Око, *The Mallow Tea Ceremony* – Зефірно-Чайна Церемонія, *the Candy Kingdom* – Королівство Цукерок, *Ocean of Fear* – Океан Страху [11].

4) **Контекстуальна заміна**, тобто лексична трансформація, внаслідок якої перекладним відповідником стає слово або словосполучення, яке не є словниковим відповідником і яке підібране із урахуванням контекстуального значення слова, що перекладається, його контексту вживання та мовленнєвих норм і традицій мови перекладу [4, с. 183]. Наприклад:

Waddles перекладено як *Пухлик* через зовнішній вигляд персонажа, так само як «*Dream boy high*» – «*Красунчики*». Речення «*You're awfully persistent,*

Pine Tree» було перекладене «Ти дуже наполегливий, *Соснова Кепка*» через те, що герой носив кепку з зображеною на нею сосною. А *the Grim Reader* в українському варіанті став *Лісорубом* через свою професію.

Висновки. Отже, розглянувши особливості відтворення онімів при перекладі мультсеріалів, ми можемо зробити висновок, що домінантними способами відтворення авторських власних назв є транскрипція, транслітерація, калькування та контекстуальна заміна, які перекладачі обирають в залежності від того, який вид онімів вони перекладають, та контексту.

Труднощі виникають через складну смислову структуру власних назв, і перекладачі повинні бути дуже уважними та обізнаними в матеріалі, який перекладають, щоб не втратити закладений в слово сенс, адже власні назви також впливають на сприйняття реалій, вигаданих сценаристами.

Література:

1. Беликов С. В. Жанр фэнтези как объект концептуально-семантического исследования, 2008
2. Белокурова С. П. Словарь литературоведческих терминов. Паритет, 2006. 320 с.
3. Бондалетов В.Д. Русская ономастика : учебное пособие для студентов. Москва : Просвещение, 1983. 224 с.
4. Карабан В. Способи перекладу лексичних одиниць. Вінниця : Нова книга, 2002.
5. Ковалів Ю. І. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. Київ : Академія, 2007. 622 с.
6. Скрипник Л. Г., Дзятківська Н. П. Власні імена людей : слов.-довід. / ред. В. М. Русанівський; НАН України, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні. 3-тє вид., випр. Київ : Наук. думка, 2005. 334 с.
7. Суперанская О. В. Общая теория имени собственного. Изд. 2-е, испр. Москва : URSS, 2007. 366 с.
8. Alexander Onysko. Berlin ; New York : Walter de Gruyter, 2007. 392 p.

9. Gardiner A.H. The Theory of Proper Names. A Controversial Essay. London; New York; Toronto, 1954. 76 p.

10. <https://userials.pro/408-tayemnici-graviti-folz-sezon-1.html>

11. <https://userials.pro/438-chas-prigod-iz-finom-dzheykom-sezon-1.html>

Філологічні науки

«ВІДТВОРЕННЯ ФІЛОСОФСЬКИХ ТЕКСТІВ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ
Х. АРЕНДТ ТА ЇХ ПЕРЕКЛАДІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ)

Пирожок А.О.

*студент філологічного факультету
Національний Авіаційний Університет
м. Київ, Україна*

Дослідження цієї роботи визначається недослідженістю перекладу філософського дискурсу та важливістю вивчення його особливостей, відсутністю комплексних наукових праць у галузі концептуалізації дійсності як характерного явища для філософського дискурсу, недостатнім ступенем вивченості характеру взаємозв'язку і взаємозумовленості когнітивних утворень і вербалізації їхніх мовних структур; потребою комплексного осмислення процесів перекладацької адаптації когнітивних утворень і вербалізації їхніх мовних структур у текстах оригіналу та перекладу.

Переклад як діяльність, що передбачає осмислення тексту однією мовою і створення нового, еквівалентного тексту іншою мовою, становить певні труднощі. При читанні будь-якого тексту неминуче виникає спотворення семантичної імплікації тексту, особливо, якщо автор і реципієнт інформації належать до різних культур, які відзначаються своїм неповторним мовним складом. Значні труднощі у перекладацькій діяльності пов'язані з досягненням контекстуальної, семантичної, асоціативної еквівалентності вихідного і перекладеного текстів.

Окремий інтерес викликає проблема перекладу філософського тексту як тексту, що імплікує особливий прагматичний зміст і вимагає застосування

специфічних інтерпретаційних і герменевтичних методів та технік перекладу. Інтерпретація як необхідна умова перекладу філософського тексту являє собою певний вид аналітичної діяльності, спрямований на осмислення та реконструкцію смислової єдності тексту. Інша складність перекладу філософських текстів полягає в тому, що один і той самий термін у різних філософських школах і в різні періоди розвитку філософської думки наповнений різним понятійним змістом. У дослідженні було проаналізовано філософський текст як продукт філософської мовленнєвої творчої діяльності, котрий завжди інтертекстуальний та метадискурсивний, оскільки є особливим стилістичним конструктом, що має специфічну складну термінологію та використовує ретельно дібрану лексику [2].

Той факт, що українська філософська мова все ще перебуває на стадії формування вимагає кропіткої праці перекладачів як під час вибору відповідних лексичних одиниць, так і під час відтворення авторського стилю, ідеї та індивідуальних філософських символів, чим гарантуватиметься збагачення української філософської мови. Визначено, що семантичний переклад полягає в якомога повній передачі контекстуального значення елементів вихідного тексту в одиницях мови перекладу. Процес семантичного перекладу філософського тексту являє собою природну взаємодію двох стратегій: стратегію орієнтування на спосіб вираження, прийнятий у цільовій мові, і стратегію орієнтування на збереження особливостей вихідної форми вираження. Комунікативний спосіб перекладу полягає у виборі такого виду передачі вихідної інформації, який дозволяє отримати перекладний текст з адекватним вихідному впливом на реципієнта.

Комунікативний переклад враховує (програмує) прагматику одержувача; такий спосіб перекладу, на нашу думку, є оптимальним для філософських текстів. На відміну від способу перекладу, метод перекладу є не об'єктивно існуючою закономірністю, а створеною перекладачем цілеспрямованою системою взаємозалежних прийомів, що враховує вид і способи перекладу (метод смислового аналізу, метод трансформацій). Проведений аналіз можливостей відтворення концепту ВЛАДА у досліджуваних лінгвокультурах

доводить, що, з урахуванням того, що цей концепт не має однозначної відповідності, відтворення його в перекладі зачіпає не саму понятійну базу, а емотивні начала, актуалізовані в мові опосередковано [1].

Через розбіжності концептуальних систем мов порушуються внутрішні зв'язки між окремими смислами цього концепту, в результаті чого емотивна лакуна його еквівалентів заповнюється або компенсується тим, чого немає у вихідній культурі (так, наприклад, це негативні асоціації з поняттям «ВЛАДА», які з'являються в українськомовних та російськомовних читачів). Процес відтворення концептосфери «ВЛАДА» філософського дискурсу в перекладах в цілому слід розглядати як операцію вирішення проблем.

Стратегії перекладачів, відповідно, варіюються залежно від того, вирішуються проблеми розуміння чи проблеми передачі – це може бути стратегічно обумовлена форенізація чи доместикація або ж спрощення тексту задля просвіти читача перекладу. Ще одну складність для перекладу філософського тексту становлять особливості мови філософського наукового тексту, які визначаються не лише основними параметрами тієї чи іншої мовної картини світу, прагматико-дискурсивним ситуативним контекстом творення тексту його автором, а й специфікою філософського мислення.

Оскільки концептосфера «ВЛАДА» є етноспецифічно маркованим ментальним утворенням, концепти становлять проблему при міжкультурній трансляції. Не знаходячи свого відображення в новому середовищі, такий концепт позбавлений будь-яких відповідностей іншою мовою. В цьому випадку виникає проблема відсутності / наявності відповідностей, що дозволяє говорити, про три основні моделі відтворення концептів: • глобальність, універсальність концептуального змісту відтворюваного концепту в двох чи більше лінгвокультурах – оригінальній та культурі перекладу (повна еквівалентність); • наявність у лінгвокультур-реципієнтів вербальних репрезентантів, здатних частково передавати зміст, суть або ідею відтворюваного концепту (часткова еквівалентність); • відсутність вербальних репрезентантів концепту в лінгвокультурах реципієнтах (лакунарне відтворення)[3].

Література:

1. Аверинцев С.С., Давыдов Ю.Н., Турбин В.Н. и др. М. М. Бахтин как философ. — М.: Наука, 1992. — 256 с.
2. Берестнев Г.И. К философии слова (лингвокультурологический аспект) // Вопросы языкознания. 2008. - № 1. - С. 37-46.
3. Beiner R. Interpretive Essay: Hannah Arendt on Judging // Arendt H. Lectures on Kant's Political Philosophy, ed. by R. Beiner. Chicago, 1982. P. 89-156.

УДК 821. 161. 2

Філологічні науки

СЕМАНТИЧНО-КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПРОСТІР ПОВІСТІ

М. В. ГОГОЛЯ «ПОРТРЕТ»

Сальна Ю.В.

студентка Інституту філології КНУ

імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

«Портрет» — повість Миколи Гоголя з циклу «Петербурзькі повісті». У повісті зображено життя молодого, талановитого художника Чарткова, яке змінюється після придбання картини.

Актуальність роботи полягає в тому, що досліджувані думки та проблеми, представлені в повісті, тісно пов'язані із сучасним життям людства. Їхнє осмислення допомагає людині усвідомити деякі моральні цінності, яких вона має дотримуватися протягом свого життя. Наприклад, уже сьогодні багато людей продають свій талант заради наживи, але талант має приносити користь суспільству. Ще на грошах, які зароблені нечесним шляхом хорошого життя не побудуєш.

Об'єктом даного дослідження була обрана повість Миколи Гоголя «Портрет», а **предметом** вивчення послужив семантично-концептуальний простір повісті.

Метою дослідження є осмислення ціннісного простору повісті та виявлення актуальних ціннісних орієнтирів.

Відповідно до мети дослідження були поставлені наступні **завдання**:

1. Дізнатись про поняття концепту;
2. Показати концепти в повісті «Портрет» М. Гоголя;
3. Дослідити семантично-концептуальний простір повісті.

Науково-практичне значення дослідження полягає в тому, що висвітлені у ньому факти, висновки можуть бути використані у позашкільній роботі, на уроках у школі та у гуртках.

Концепт - інноваційна ідея, що містить у собі творчий сенс; продукт, що демонструє цю ідею, називають концепт-продукт, тобто модель, що випускається виробником в єдиному екземплярі, призначена для демонстрації громадськості. Концепт- це термін, який має багато значень. Правдивість цих значень підтверджує ще й те, що й серед науковців немає одностайної думки стосовно явища концепта і визначення його аспектів. Ю. С. Степанов зазначав: «Концепт- это как бы сгусток культуры в сознании человека, то, в виде чего культура входит в ментальный мир человека. И, с другой стороны, концепт-это то, посредством чего человек - рядовой, обычный человек-«не творец культурных ценностей»-сам входит в культуру, а в некоторых случаях влияет на нее»[4, с.5]. Академік Ліхачов зазначав, що «концепт существует и для самого слова, во-первых, для каждого основного (словарного) значения слова отдельно и, во-вторых, предлагаю считать концепт своего рода «алгебраическим выражением значения, которым мы оперируем в своей письменной и устной речи»[9,с.17]. На думку С.Аскольдова : «Концепт есть мысленное образование, которое замещает нам в процессе мысли неопределенное множество предметов одного и того же рода» [10,с.11].

С.Нікітіна визначає концепт як «ключевое культурное слово, знание, выраженное в языковых формах (словах, словосочетаниях)» [6, с.10]. На думку С.М.Толстой, концепт-це семантичне визначення культурного слова, а слово це знак концепта»[3,с.5]. За В.Телією, концепт - це знання про означене в усіх його зв'язках і стосунках, і він відповідає на питання «що про це відомо?» [3,с.10]. Приведені вище приклади наукової думки об'єднує те, що вони пов'язують концепт з певною мовною формою і не обмежують його тільки абстрактними

поняттями. «Слово можна назвати концептом постольку, поскольку оно выражает глобальное культурное концептуально важное понятие» [2,с.5].

«Взаимосвязь окружающего мира и человека осуществляется посредством концептов. Пространство художественного произведения реализуется через художественные концепты, существующие в определенной «идеосфере», которая обусловлена кругом ассоциаций индивидуума, и возникающие как намек на возможные значения слов, как отклик на предшествующий языковой опыт человека в целом - поэтический, прозаический, научный, социальный, исторический»[10,с.3]. Про суб'єктивність явища концепту висловився академік Д. Ліхачов: «Концепты возникают в сознании человека не только на основе словарных значений слов, но и на основе личного и народного культурно-исторического опыта, и чем богаче опыт, тем шире границы концепта, тем шире возможности для возникновения эмоциональной ауры слова, в которой находят свое отражение все стороны концепта»[9,с.4].

Отже, дослідивши поняття «концепт» у різних науковців, я зробила висновки, що концепт - це не тільки абстрактне поняття, а слово, яке виражає глобальне, культурне, важливе поняття, згусток культури, який входить у ментальний світ людини.

Концепт «простір» - має одне із найбільш багатомірних та змістовних полів. В тексті він несе на собі значне смислове навантаження, яке збагачує основну ідею твору. Сприйняття простору - це образне відображення просторових характеристик навколишнього світу, сприйняття величини і форми предметів, їх взаємного розміщення.

У повісті М.В. Гоголя «Портрет» концепт «простір» знаходить своє вираження в концептах: «Рим», «Єрусалим» і «Петербург», що пов'язано з філософськими та релігійними поглядами письменника.

М.В. Гоголь привносить в концепт «Єрусалим» суб'єктивні аспекти, які пов'язані з особливостями його світогляду. Він відомий не тільки як видатний письменник, а й як філософ. Його філософська концепція дуже близька до вчення святого Августина про два гради. Концепт «Рим» теж глибоко пов'язаний з

культурою та історією. Третім концептуальним містом став Петербург. В концепті «Петербург» виділяють наступні аспекти: антиномічна сутність концепту Петербург в російській мовній свідомості - визнання Петербургу єдиним у Росії цивілізованим містом, але вижити в ньому дуже складно.

Простір у творі необхідно розглядати в нерозривному зв'язку з головним героєм, його вчинками. Простір у повісті має значне символічне та змістове навантаження, яке збагачує художній твір.

Призначення мистецтва - пробуджувати і підносити людський дух угору до Бога. Страшний портрет теж зайняв свою просторову нішу: на пекельному аукціоні його було вкрадено саме тоді, коли його знайшли, щоб знищити.

Осмислення допомагає людині усвідомити деякі моральні цінності, яких вона має дотримуватися протягом свого життя. Талант має приносити користь суспільству. Гроші, які зароблені нечесним шляхом – щастя не принесуть.

Дослідивши семантично-концептуальний простір повісті, я прийшла до висновку, що він підпорядкований філософській концепції М. В. Гоголя про призначення митця створювати саме таке мистецтво, яке стало б небесним «градом Божим», очищуючим та відроджуючим людські душі.

Література:

1.Лотман Ю.М. Художественное пространство в прозе Гоголя// «о русской литературе»,Сп б., «Искусство-Сп б.»,1997.

2.Мазай Н.И. Понятие «род» в концептуальной и фольклорной картинах мира [http://209.85.129.132/searech?q=cache:xbvyF7NuZRg\]librry /krasu.ru](http://209.85.129.132/searech?q=cache:xbvyF7NuZRg]librry /krasu.ru)

3.Телия В.Н.. Русская фразеология Ю.М.-,1996.

4.Степанов Ю.С. Константы. Словарь русской культуры. Опыт исследования М.,1997.

5.Гоголь Н.В. Повести. Драматические произведения. Л., Художественная литература,1983.

6.Никитина С.Е. О концептуальном анализе в народной культуре //Логический анализ языка.Культурные концепты.М.,1991 .с. 117-124.

7. Архимандрит Августин. Натальный крест Гоголя. [http:#goool .lit- info.ru /goool/bio/palomnichestvo.htm](http://goool.lit-info.ru/goool/bio/palomnichestvo.htm).

8. Гоголь Н.В. Рим. <http://feb-web.ru/feb/goool/texts/psO/Ps3-215-htm>.

9. Лихачев Д.С. Концептосфера русского языка. Известия РАН. Серия : Литература и язык. 1993 №1.

10. Аскольдов С.А. Концепт и слово//Русская словесность. От теории словесности к структуре текста: Антология. М, 1997.

Філологічні науки

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТА НА ЗАНЯТТЯХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Смоляк Г. В.

викладач іноземних мов

Любешівського технічного коледжу

Луцького НТУ

Комунікативна компетенція є найважливішим елементом у процесі вивчення іноземної мови, оскільки вона проявляється у всіх життєвих сферах та від ступені її сформованості залежить здатність людини адекватно орієнтуватися та поводитися в різних соціальних ситуаціях.

Комунікативна компетенція – це знання уміння та навички, необхідні для розуміння чужих та породження власних програм мовленнєвої поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуаціям спілкування.

Вона включає в себе знання основних понять лінгвістики мови – стилі, типи, способи зв'язку речень у тексті тощо; уміння та навички аналізу тексту та власне комунікативні уміння – уміння та навички мовленнєвого спілкування стосовно різних сфер та ситуацій спілкування, з урахуванням адресата цілі [2]. Комунікативна компетенція студентів з іноземної мови полягає в умінні вести діалог, сприймати, відтворювати і створювати усні і письмові висловлення різних типів, стилів і жанрів.

Студентам потрібно розвивати мовленнєву, мовну, дискурсивну, соціокультурну та соціолінгвістичну компетенції.

Комунікативної компетенції студенти набувають при вивченні мови за комунікативним методом навчання, оскільки головною метою тут виступає не накопичення знань, а оволодіння діяльністю іншомовного мовленнєвого спілкування. Значна увага приділяється навчанню дискусійного спілкування.

При реалізації комунікативних методів навчання важливою є інформативна компетенція тих, хто навчається спілкуванню англійською мовою. Вона включає у себе такі елементи:

- інформаційні “фрейми” (frames)
- сформовані знання (schemata);
- загальну орієнтацію у мовній картині світу (language representation); фонові знання (background knowledge)
- загальний кругозір, інтелектуальний рівень розвитку;
- основні світоглядні установки (general knowledge) [3].

Формуванню комунікативної компетенції студентів з англійської мови сприятимуть завдання Я.В. Ушакової на зразок

- “інформаційної нерівності” (information gap):
- picture gap (усі учасники навчально - рольової гри мають майже однакові тематичні картинки, деякі зображення відрізняються, відмінності необхідно виявити за допомогою питань, не маючи можливості бачити картинку партнера);
- text gap (студенти мають аналогічні тексти або фрагменти того самого тексту, який запропонований комусь із них, але в інших можуть бути відсутні деякі відомості, і недостачу інформації потрібно поповнити);
- knowledge gap (один студент має інформацію, якої немає в іншого, і її необхідно отримати у ході обговорення);
- belief gap (студенти мають різні точки зору, а потрібно виробити єдину думку, дійти спільного знаменника)

- reasoning gap (учасники розмови мають різні докази, які потрібно зіставити та узагальнити) [4].

Для формування комунікативної компетенції студентів з іноземної мови необхідно створювати комунікативні ситуації, оскільки вони допомагають наблизити процес навчання до природних умов спілкування, навчити спілкуванню в певних життєвих ситуаціях. Теми для створення таких ситуацій можуть бути різноманітними, хоча найефективніші будуть саме ті, що викликають зацікавленість у студентів. Для вищих навчальних закладів, які готують спеціалістів, першорядним є якомога рання професіоналізація навчання іноземної мови, тому при визначенні змісту навчання перевага віддається тій чи іншій сфері спілкування. А також надзвичайно важливим є створення ситуацій, пов'язаних з культурою життя та реаліями країни, мова якої вивчається. [5].

Для створення комунікативних ситуацій необхідно впевнитись у інформативній обізнаності студентів, достатності лексичних та граматичних знань з певної тематики. Іноді перед створенням таких ситуацій необхідно надати інформацію.

Для успішного формування комунікативної компетенції студентів з іноземної мови необхідно дотримуватись певних умов. Навчання за традиційними методами відбувалося так, що в центрі навчального процесу перебував викладач, котрий повідомляв студентам інформацію, надавав перелік необхідних для вивчення термінів, після чого відбувалося заучування та відтворення матеріалу. Це був так званий “teachercentered approach” де вчитель був суб'єктом, а студент – об'єктом. Важливою умовою є застосування широко поширеного у Європі “personcentered approach” – “особистісно орієнтований підхід”, при якому однаково важлива як особистість студента, так і особистість викладача, кожен з них стає суб'єктом власного розвитку, адже людина розвивається та удосконалюється лише тоді, коли є активна та діє самостійно. При такому підході студент не лише заучує та відтворює інформацію, а й висловлює своє ставлення до почутого, вносить певні корективи. Під час навчання необхідно створити умови для активної й вільної

участі кожної особистості у спільній діяльності. Такими умовами повинні бути: забезпечення студентам, які навчаються спілкуватися англійською мовою, можливості вільного висловлювання своїх думок і вираження почуттів у процесі взаємодії з іншими; створення обставин, за яких кожен учасник групового спілкування залишається у фокусі уваги інших; включення студентів у ситуації, коли самовираження особистості стає важливішим, ніж демонстрація мовних знань; коли заохочуються навіть суперечливі, парадоксальні, сумнівні твердження, якщо вони свідчать про самостійність тих, хто навчається, їхню активну позицію; обставини, за яких учасники спілкування почувають себе у безпеці від критики, переслідування за помилки і покарання; використання мовного матеріалу підпорядковане завданню індивідуального мовленнєвого задуму; мовний матеріал відповідає мовленнєво мисленнєвим можливостям того, хто говорить; відносини будуються на паритетних засадах, толерантності, співпереживанні, розумінні іншого; спілкування здійснюється без зайвої конкуренції критики. Водночас, коли студент припускається мовленнєвих помилок, доцільно вважати це явище не лише можливим, а й досить нормальним. Оволодіння англійською розмовною мовою допускає деякі відхилення від писемної мови [5].

Література:

1. Ващенко Г. Загальні методи навчання : підруч. для педагогів / Г. Ващенко. – К. : Укр. видавнича Спілка, 1997. – 410 с.
2. Волкова Н.П. Педагогіка: Навч. посіб. – К.: Академвидав, 2007. – 616 с.
3. Коваленко О. Концептуальні зміни у викладанні іноземних мов у контексті трансформації іншомовної освіти // Іноземні мови в навчальних закладах. – Педагогічна преса, 2003.
4. Пехота О. М. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; за ред. О.М. Пехоти. – К. : АСК, 2004. – 256 с.
5. Полат Е. С. Нові виховні та інформаційні технології системі освіти / Е. С. Полат. – М. : Академія, 2003. – 272с

ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ ОКАЗІОНАЛІЗМІВ В МУЛЬТСЕРІАЛАХ

*Станіславчик Ю.І.,**студентка факультету іноземних мов**Тернопільський національний педагогічний університет**імені Володимира Гнатюка**м. Тернопіль, Україна*

У сучасних мовах з досить розвиненою системою словотворення щороку з'являється десятки тисяч неологізмів. У житті людей постійно виникають нові явища і предмети, і, відповідно, з'являються слова, які їх називають. Через деякий час ці слова перестають бути новими, і одна частина нових утворень припиняє своє коротке існування, а інша частина закріплюється в мові, починає широко використовуватися і стає невіддільною частиною життя людей.

Оказіоналізм – індивідуально-авторський неологізм, створений поетом або письменником відповідно до наявних в мові словотворчих моделей і використовується виключно в умовах наданого контексту, як лексичний засіб художньої виразності або мовної гри. Оказіоналізми зазвичай не отримують широкого поширення і не входять у словниковий склад мови [1, с. 413]. Оказіоналізми можуть легко існувати, але бути не закріплені традиціями вживання. Індивідуальні новоутворення володіють підвищеною виразністю завдяки власній незвичайності на тлі канонічних, нормативних утворень. Вони, як правило, експресивно забарвлені та зберігають свою новизну незалежно від реального часу утворення [2, с. 144].

Сьогодні, термін «оказіоналізм» досить широко застосовується в лінгвістичній літературі. Але загально визнаного єдиного визначення оказіональних слів досі немає. Одні дослідники підкреслюють те, що це авторські слова, інші вказують на нетривалість їх існування в мові, треті вважають доречним використовувати термін «неологізм», але з характерними визначеннями (художні, індивідуальні, стилістичні).

Не слід плутати оказіоналізми з неологізмами. Неологізмам, як правило, властиво закріплюватися в загальному використанні. Оказіоналізми, зі свого боку,

є індивідуальними новоутвореннями, які може застосовувати лише одна чи декілька осіб. Їх також не вносять у словник, щоб не створювати неправильне уявлення про лексикографічний склад мови. Але все ж бувають випадки, коли okazіоналізми входили в словниковий склад. Їх потраплянню до загального вжитку сприяють зручні внутрішньомовні умови та відповідні соціальні чинники.

Існує багато причин, що спонукають авторів до створення власних новоутворень:

1) Необхідність точно передати думку; 2) Прагнення коротко висловити думку; 3) Потреба підкреслити своє ставлення до предмета мовлення, дати йому свою характеристику, оцінку; 4) Прагнення своєрідним виглядом слова звернути увагу на його семантику; 5) Необхідність зберегти ритм твору, забезпечити риму; 6) Потреба уникнути тавтології [3].

Словотвірна структура індивідуальних новоутворень, набуває особливого значення саме при перекладі, оскільки розкриття конотативних значень і збереження їх в тексті перекладу сприяє відтворенню авторської прагматики та дозволяє розкрити творчі можливості різних мов.

Okazіональні слова унікальні, яскраві та образні, вони передають ті відтінки значення, які канонічне слово не в змозі передати. Використання okazіонального слова завжди акцентує увагу не тільки на тому, що каже автор, але і на тому, як він це каже.

Проблема перекладу okazіональних новоутворень була актуальною завжди. Розмовна мова постійно піддається змінам, і це створює ще більше труднощів у перекладі, не кажучи вже про використання нових, ще не закріплених, слів. Тому дуже важливо дотримуватися адекватності при перекладі й, по можливості, шукати належні еквіваленти до іноземних okazіональних новоутворень.

Okazіоналізми слід більше вивчати з тієї причини, що вони вимагають від перекладача певних зусиль і нестандартних перекладацьких рішень. Оскільки авторські новоутворення відносяться до безеквівалентних мовних одиниць, їх здебільшого важко перекладати. Вони є втіленням нової форми та нового значення. Труднощі перекладу okazіоналізмів обумовлені особливостями цих

слів і відмінностями між системами мови оригіналу та мови перекладу.

Аби уникнути труднощів при перекладі оказіональних одиниць, вважаємо за потрібне розглянути та проаналізувати засоби, якими користуються перекладачі в процесі відтворення таких незвичайних слів.

Матеріалом для дослідження були обрані мультсеріали, адже сьогодні вони надзвичайно сюрреалістичні – розповідають про подорожі в космос чи майбутнє, де герої розмовляють інопланетними мовами, чи земними мовами, які піддалися прогресу; вони швидко реагують на будь-які культурно-соціальні зміни, а часом заповнюють прогалини, які не встигає заповнювати література, тобто – це все сприятливі умови для утворення авторських неологізмів.

Проаналізувавши мультсеріал «Футурама» та «Найхоробріші воїни» ми відібрали декілька прикладів перекладу оказіональних новоутворень. Також розглянемо популярні засоби та способи відтворення, які можуть спричинити труднощі перекладу, або навпаки, допоможуть уникнути їх та зберегти адекватність перекладу.

1) **Транскрипція і транслітерація.** Першим способом перекладу індивідуальних новоутворень, є графічне або фонемне відтворення слова. Завдяки цим засобам зберігається зовнішня форма оказіоналізму, але з'являються труднощі в сприйнятті, адже читач, що не є носієм мови оригіналу, вважатиме набір звуків або словоскладання просто безглуздом. Наприклад:

El Chuparibre [4] – *Ель Чупакнібрей* [5]. *El Chuparibre* – це посилення на міфічне мексиканське створіння «*El Chupacabra*», яке висмоктувало кров у кіз та інших свійських тварин. В мультсеріалі ця оказіональна одиниця була власною назвою каналізаційного чудовиська. Замість транслітерації перекладачі використали транскрипцію, від чого слово звучить природніше для українського глядача, адже нашому народу знайоме таке створіння:

smizmar [4] – *смізмар* [5]. Це новоутворення означає «єдине справжнє кохання». Перекладачі використали транслітерацію, проте глядач, який не ознайомлений зі значенням цього оказіоналізму, може не зрозуміти його;

2) **Наближений (підставний) переклад.** Цей спосіб полягає в пошуку

наближених за значенням відповідників в мові перекладу для okazіональної одиниці мови оригіналу [6, с. 151]. Користуючись цим способом, перекладач повинен добре знати сенс того чи іншого явища, враховувати контекст, функцію тексту і, з огляду на це, вирішити, чи припустимі ті відхилення в змісті, які неминуче пов'язані з наближеним перекладом.

el zilcho [4] – *по нулях* [5]. Цей okazіоналізм позначає щось, чого дуже мало або взагалі немає. Перекладач ознайомившись з матеріалом, розумів значення цієї одиниці, тому вирішив перекласти її використавши вираз «по нулях»;

3) **Калькування.** Сутність калькування полягає у створенні нового слова або виразу в мові перекладу, що копіює структуру вихідної одиниці. Спосіб калькування, є найбільш вдалим, коли в українській мові немає аналога слова, а дослівний переклад повністю передає зміст оригінального новоутворення. Наприклад:

bunless people (buns – сідниці) – *беззаді люди*; *spacemallow* (space + marshmallow) – космічні зифірки; *braindogs* – мізкопси [7] – усі ці одиниці вдало перекладені українською мовою, адже вони є зрозумілими для глядача, та звучать природно. Зі способом калькування виникає найменше труднощів у відтворенні, адже перекладачу достатньо лиш розуміти okazіональну одиницю та вміти знайти правильний відповідник в українській мові – аби утворене слово чи вираз не викликали запитань.

4) **Вилучення.** Усунення надлишкових okazіональних елементів [8, с. 226]. При перекладі, опущенню підлягають найчастіше семантично надлишкові слова, які виражають значення, які можуть бути вилучені з тексту. Okazіоналізми володіють дуже великим рівнем надлишковості, що дає можливість утворювати ті чи інші опущення в процесі перекладу. Використавши цей засіб, перекладач може позбутися деяких труднощів, проте нові труднощі можуть виникнути. Наприклад, коли контекст вимагає перекладу того чи іншого okazіоналізму, адже він може бути власною назвою героя, чи якого-небудь місця, або ж, коли втрачається каламбур, адже чимало авторів створюють нові одиниці аби ввести у свій твір гру слів:

loof [7] – слово «fool» написано навпаки. Перекладач вирішив використати опущення, адже розумів, що ця одиниця не має значення чи ролі у контексті;

cryo-numbulator (cryogenic + numb) [7] – це okazіональна назва кріогенного апарату, проте в процесі відтворення перекладачі вирішили використати спосіб опущення. Скоріш за все тому, що більше це слово не зустрічатиметься у мультсеріалі.

Отже, проблеми й особливості перекладу авторських okazіоналізмів слід завжди враховувати. Правильний вибір слова для повного відтворення значення в перекладному тексті є однією з основних і найбільш складних завдань перекладача. Труднощі цього завдання обумовлюються складною природою слова, його багатогранністю та семантичним багатством. Таким чином, переклад okazіоналізмів є складною мовною операцією, що вимагає знання не тільки мови перекладу, а й мови оригіналу.

Література:

1. Розенталь Д.Э., Теленкова М.А. Словарь–справочник лингвистических терминов. Москва, 2001. 624 с.
2. Єрмоленко С.Я., Бибик С.П., Тодор О.Г. Українська мова: Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / за ред. С. Я. Єрмоленко. Київ : Либідь, 2001. 224 с.
3. Оказіоналізм (філологія). 2019. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Оказіоналізм_\(філологія\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Оказіоналізм_(філологія)) (дата звернення: 04.02.2020).
4. Futurama. 1999. URL: <http://lelang.ru/english/series/futurama-na-anglijskom-s-subtitrami/> (дата звернення: 04.02.2020).
5. Футурама. 1999. URL: <https://simpsonsua.tv/futurama/> (дата звернення: 04.02.2020).
6. Латышев Л. К. Технология перевода: учеб. пос. по подготовке переводчиков (с нем. яз.). Москва, 2000. 280 с.
7. Bravest Warriors. 2012. URL: <https://zloekino.ru/series/BravestWarriors> (дата звернення: 04.02.2020).
8. Бархударов Л.С. Язык и перевод. Москва, 2008. 240 с.

ЛІТЕРАТУРНА ЖУРНАЛІСТИКА. АНГЛОМОВНИЙ КОНТЕНТ.
РІЗНОВИДИ ВСТУПУ

Харченко О.В.

*доцент кафедри видавничої справи та редагування,
канд. філол. наук, Київський університет
імені Бориса Грінченка*

О.В.Харченко. Літературна журналістика. Англomовний контент.

Різновиди вступу. Робота фокусує свою увагу на проблематиці літературної журналістики та на літературних прийомах англomовних авторів, що поступово переходять в англomовну журналістику і публіцистику. В результаті дослідження було виявлено десять різновидів вступів, використання яких значно покращить якість робіт українських студентів, журналістів та публіцистів, що пишуть англomовний мультимедійний контент.

Ключові слова: англomовний текстовий контент, літературна журналістика, літературні прийоми, різновиди вступу, стилістичні фігури тощо.

O.V. Kharchenko Literary journalism. English content. Introduction varieties. The article focuses its attention on the problems of literary journalism and literary devices, gradually penetrating into English journalism and nonfiction. As the result of the research, ten variants of introduction were determined, the usage of which would improve the quality of works of Ukrainian students, journalists and nonfiction writers, who would write English multimedia content.

Key words: English textual content, literary journalism, literary devices, variants of introduction, stylistic figures, etc.

Актуальність статті полягає в тому, що в умовах глобального поширення нових трендів журналістики, включаючи літературну журналістику, сучасні студенти журналісти і видавці мають швидко та гнучко опановувати різні техніки створення англomовного контенту, не забуваючи при цьому про самотність національної української журналістики.

Особливості підготовки майбутніх англомовних фахівців мультимедіа ґрунтовно викладено в роботах багатьох українських науковців, включаючи В.І.Шкляр [8], В.Й.Здоровега [2], та інших. Ефективні методики викладання іноземних мов для майбутніх журналістів, редакторів, та видавців проводилися такими науковцями, як І.М.Черемис [6-7], В.І.Карабан [3], В.В.Коптілов[4], І.В.Корунець [5], В.П.Андрущенко [1] та інші.

Проблематику літературної журналістики чітко окреслили такі науковці як Т. Wolfe і Е. W. Johnson [21], на думку яких, літературні прийоми таких авторів, як Т. Смоллет, Г. Філдінг, О. де Бальзак, Ч. Дікенс, і М. В. Гоголь, значно вплинули на становлення американської журналістики. Серед головних прийомів вони виділили діалог (dialogue), побудова ‘сцена після сцени’ (scene-by-scene construction), статусні деталі (status details) та розповідь від третьої особи (third person narrative).

Мета дослідження полягає у виявленні поширених вступів для англомовних публіцистичних статей, запозичених з літературних творів світових авторів, з ціллю їх подальшого застосування.

Методи дослідження. Головним методом є моніторинг англомовних ЗМІ та емпіричний пошук найбільш уживаних вступів англомовних авторів, що працюють у напрямку літературної журналістики.

Як стверджує R. Nordquist: “Літературна журналістика є формою нехудожньої (документальної) прози, що поєднує фактичний репортаж з якоюсь технікою розповіді і стилістичними стратегіями, які традиційно асоціюються з художньою літературою” [14]. Таке визначення цього гібридного терміну є найбільш поширеним в англомовному науковому середовищі. М. Lawson, розмірковуючи над невизначенністю та суперечливістю цього терміну, пояснює цей феномен таким чином: “Ми живемо у культурі розмиття та гібридів” [13].

Моніторинг різновидів літературного вступу, що застосовуються в англомовних публіцистичних, документальних та науково-популярних статтях дозволяє нам виділити такі різновиди:

1. 'Пролог дії.' Робота починається з чогось, що миттєво захоплює читача. У романі Ж.Верна 'Таємничий острів' [20] повітряна куля з п'ятьма мандрівниками з самого початку потрапляє у шторм і викидає їх на безлюдний острів у Тихому океані. Це відразу зацікавлює читача і занурює його у карколомні пригоди відважних поселенців.
2. 'Холодний прийом.' Розповідач потрапляє у незнайоме місце, де отримує холодний прийом від оточуючих людей. Це викликає у нього цілу гамму різноманітних емоцій. У романі фентезі Т. Пієрс 'Коло Магії. Книга Сендрі' [15] четверо головних героїв школярів потрапляють у дисциплінарний котедж, де все для них виявляється шокуючим і несподіваним. Цей самий прийом задіяний і в інших трьох книгах цієї серії.
3. 'Замкнене коло.' Автор або розповідач знаходиться у якомусь місці, з якого довгий час він не може вибратися, становлячись свідком незвичних подій. Це може бути маленьке містечко під час хуртовини, зачинений будинок, буцегарня, яхта, тощо. Це один із улюблених прийомів А.Крісті. У детективному романі цієї письменниці 'Убивство у «Східному експресі»'[11] відбувається вбивство у потязі, що потрапляє у сніжну хуртовину. Усі свідки, включаючи детектива Пуаро, змушені бути разом протягом тривалого часу.
4. 'Дебютна черга.' Цей прийом характеризується тим, що ряд персонажів представляються читачу по черзі. На один епізод – один персонаж. У романі фентезі С.Кінга 'Темна Вежа'[12] таким чином читачі знайомляться з головним героєм Роландом і низкою інших персонажів.
5. 'Одного разу'...Традиційний вступ взятий із численних казок світу. Французький варіант 'il etait une fois', німецький 'es war einmal', англійський 'once upon a time', російський варіант 'жили были'. Якщо журналіст застосовує такий вступ, то він одночасно викликає алузію на казку з конотацією гумору чи сатири. У британській газеті Daily Mirror такий вступ зустрічається дуже часто [16].
6. 'Вступний монолог.' Автор розпочинає з монологу, в якому знайомить читача з головними подіями та персонажами своєї роботи. Цей прийом влучно

використовува В.Шекспір. У його трагедії ‘Ромео та Джульєтта’[19] вступний монолог робить Хор (Chorus), що пояснює тривалу ворожнечу між двома поважними сім’ями Верони.

7. ‘Тизер.’ Якщо читача намагаються розвеселити та подразнити на самому початку твору, то це відразу викликає цікавість читача та скорочує вступну частину твору. У романах фентезі Дж.Роулінг ‘Гаррі Поттер’ цей прийом зустрічається у книгах 1, 4, 6, 7 [18].

8. ‘Ранковий розпорядок.’ Автор або головний персонаж робить звичайний ранковий ритуал – чистить зуби, розчісує волоси, миє обличчя, п’є каву, дивиться ‘Сніданок 1+1’, тощо. Такий початок твору налаштовує читача на реалістичний лад і викликає довіру. У гумористичному науково-фантастичному романі Д.Адамса ‘Путівник Галактикою’[9] Артур, головний герой твору, традиційно розпочинає свій ранок, поки не помічає, що його будинок руйнує чималий бульдозер. Це негайно створює гумористично-сатиричну атмосферу.

9. ‘Прогноз погоди.’ Багато літературних творів розпочинається із прогнозу погоди. Автори публіцистичних та документальних робіт періодично роблять те саме. У романі антиутопії Дж. Оруела ‘1984’ [17] один із розділів розпочинається саме з прогнозу погоди: “Це був світлий, холодний день у квітні, і годинник вдарив 13 разів.”

10. ‘Ігнорування репортажу’ або ‘Чеховські новини.’ Цей прийом полягає у тому, що автор або персонаж прослуховує новини і не звертає на них уваги. Несподівано, одна з новин починає безпосередньо впливати на його життя. У романі фентезі Дж.Боурне ‘Щоденний Армагедон’[10] головний герой спочатку ігнорує новини про великого жука та апокаліпсис зомбі, але згодом уважно стежить за цими новинами, бо вони позначаються на його житті.

Звісно, що цей перелік літературних вступів, що притаманні англомовній художній літературі та публіцистиці далеко не повний. Ця проблематика потребує подальшого дослідження. Те саме стосується і інших літературних прийомів, що використовуються в літературній журналістиці.

Результати і висновки. В результаті дослідження було знайдено десять вступів художніх творів, характерних для літературної журналістики.

Виявлення та класифікація літературних та стилістичних прийомів, що застосовуються англomовними авторами в художніх творах і відповідно переносяться у публіцистику, є важливим напрямком для сучасних літературознавства, філології та журналістики. Ознайомлення с ними студентів та активне їх використання в англomовному мультимедійному контенті значно покращить якість усіх українських журналістів та публіцистів працюючих у цьому напрямку.

Література:

1. Андрущенко В.П. Модернізація педагогічної освіти України в контексті Болонського процесу / В.П.Андрущенко // Вища освіта України. – 2004. – №1. – С. 5-9.

2. Здоровега В. Й.Про журналістику і журналістів: статті, есе, виступи, діалоги/ Володимир Йосопович Здоровега – Львів, видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка,2004. –С.90-99.

3. Карабан В.І. Переклад англійської науково-технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми/ Вячеслав Іванович Карабан – Вінниця, 2004. – 576 с.

4. Коптілов В.В. Теорія і практика перекладу /Віктор Вікторович Коптілов - К.: Юніверс, 2003 -208 с.

5. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу /Лько Вакулович Корунець – Вінниця : Нова книга, 2003. - 448 с.

6. Черемис І.М. Формування професійної компетенції майбутніх журналістів засобами іншомовних професійних видань /Інна Миколаївна Черемис//Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня к.пед.наук. – Київ: Інститут Вищої освіти АПН, 2008. - 22 с.

7. Черемис І.М. Формування компетентності майбутніх журналістів засобами вітчизняної та іншомовної преси // Вища освіта України. – 2005. – № 4 (14). Додаток. – С.169-177.

8. Шкляр. В.І. Українська журналістика: вчора, сьогодні, завтра / Володимир Іванович Шкляр [та інші]. - Київ: КМУЦА, 1996. - 168 с.

References:

9.Adams D.(1978). The Hitchhiker`s Guide to the Galaxy/humorous sci-fi novel/UK: Pan books..– 1978 – 246 pp.

10.Bourne J.L. (2004) Day by Day Armageddon/ fantasy and zombie novel/ US:Pockets book. – 2004 – 327 pp.

11. Christie A. (1934). Murder on the Orient Express./detective novel/ UK: Collins Crime Club.– 1934 – 256 pp.

12. King S.The Dark Tower./fantasy novel/ US: Grant. – 2004 – 845 pp.

13. Lawson, Mark. (2008, April 5). I heard the news today, oh boy. *Guardian*. available at: <https://www.theguardian.com/books/2008/apr/05/featuresreviews.guardianreview21>(accessed 07.02.2020)

14. Nordquist R.(2019). What is literary journalism? available at: <https://www.thoughtco.com/what-is-literary-journalism-1691132> (accessed 07.02.2020)

15.Pierce T. (1997). The Circle of Magic. Sandry`s book. /fantasy novel/ United States: Scholastic Press. – 1997 – 252 pp.

16.Phillips A. (2020, February 7). Storybroke Daily Mirror. available at: https://onceuponatime.fandom.com/wiki/Storybrooke_Daily_Mirror(accessed 07.02.2020)

17. Orwell G. 1984 /dystopian novel/ London.Secker and Warburg. – 1949 – 328 pp.

18.Rowling J.K. (1997) Harry Potter and the Pholosopher`s Stone /fantasy novel/UK:Bloomsburry. – 1997 – 223 pp

19.Shakespear W. Romeo and Juliet./tragedy/ available at:

<http://www.gutenberg.org/files/1513/1513-h/1513-h.htm>(accessed 07.02.2020)

20.Verne J.(1874).The Mysterious Island/ sci-fi novel / available at: <http://www.gutenberg.org/files/8993/8993-h/8993-h.htm> (accessed 07.02.2020)

21. Wolfe, T., & Johnson, E. W. (Eds.). (1975). The New Journalism. London, UK: Picador. – 1975 – 394 pages.

